MOTKE HABAD

M. Y. Levitan

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

עלפטע אויפלאגע

מאָטקע חב״ד

— אדער —

וויטצע איבער וויטצע.

180 שעהנע וויטצען אין ריין זשארגאן.

פרייז 5 סענט.

היברו פאבלישינג קאמפאני
83־85 קאנאל סטריט, ניו יארק.
1911.

עלפטע אויפלאגע

מאטקע חב"ד

— אדער —

וויטצע איבער וויטצע.

180 שעהנע וויטצען אין ריין זשארגאן.

פרייז 5 סענט.

היברו פאבלישינג קאמפאני
83־85 קאנאל סטריט, ניו יארק.
1911.

1.

אַ שְׁנַיידֶער אַ לַמְדָן.

אַ שְׁנַיידֶערְשֶׁער יוּנְג הָאט שָׁבוּעוֹת צוּ קִידוּשׁ גִיזָאגְט „זְמַן חֵרוּתֵנוּ״. גְרָאבֶּער יוּנְג אֵיינֶער! — הָאט אוֹיף אִיהם דֶער בַּעַל הַבַּיִת אָנְגֶעשְׁרִיעֶן — מֵילָא פֶּסַח זָאגְט מֶען „זְמַן חֵרוּתֵנוּ״ עֶסְט מֶען חָאטְשׁ חֲרוֹסֶת, אָבֶּער וָואס אִיז הַיינְט פַאר אַ חֵרוּתֵנוּ אוֹיף דַיין מְשׁוּגֶע׳נֶע קָאפּ?

2) אַ רִיכְטִיגֶער וָוארְט.

מָאטִיל אִיז אַ מָאהל אַרַיין גֶעקוּמֶען צוּ אַ ווִילְנֶער גְבִיר; גֵייעֶנְדִיג צוּ־רִיק, הָאט עֶר זִיךְ אוּיס גֶעגְלִיטְשְׁט אוּן אִיז אַרָאפּ גֶעפַאלֶען פוּן אַלֶע טְרֶעפּ; מֶען אִיז מִסְתָּמָא אַרוּיס גֶעלָאפִין פוּן שְׁטוּבּ זֶעהן, וָואס הָאט דָא אַזָא קְלַאפּ גֶעטָאהן, זֶעהן זַייא אַז מָאטִיל שְׁטֵייט אוּנְטֶעְרִין טְרֶעפּ; וָואס אִיז דָאס דָא גֶעוֶועהן? פְרֶעגִין זַייא בַּיי אִיהם. — גָאר נִישְׁט! גָאר נִישְׁט! — הָאט עֶר זַייא גִיעֶנְטְפֶערְט. — מַיין פוּטֶער אִיז אַרָאפּ גֶעפַאלֶען פָאהן דִיא טְרֶעפּ; אוּן וָואס הָאט דָאס אַזָא קְלַאפּ גֶעטָאהן? פְרֶעגִין זַיי בַּיי אִיהם; פֶערְשְׁטֶעהט אִיהר — הָאט עֶר זַיי גִיעֶנְטְפֶערְט. — וַוייל אִיךְ בִּין גֶעלֶעגֶען אִין פוּטֶער.

3) דֶער גְרוֹיסֶער שַׁארְפְזִינִיגֶער.

אַ מֵיידֶעל אִיז גֶעקוּמֶען צוּם חֲסִידִי׳שֶׁען רֶבִּי׳ן מִיט אַ שַׁאֲלָה. דָאס מֶען הָאט אַרַיין גִישְׁטֶעקְט אַ מִילְכִיגֶע לֶעפִיל אִין אַ פְלֵיישִׁיגֶען טֶעפִּיל. דֶער רֶבִּי הָאט אַרוֹיף גֶערוּקְט דִי הִיטֶעל בִּיז פַאטֶעלְנִיצֶע אוּן הָאט אָנְגִיפַאנְגֶען אַזָא דִיסְפּוּט „אַ מִילְכִיגֶע לֶעפִיל אִין אַ מִילְכִיגֶען טֶעפִּיל, אֲפִילוּ מֶען זָאהל אַרַיין שְׁטֶעקֶען, אִיז אוֹיךְ כָּשֵׁר; אַ מִילְכִיגֶע לֶעפִיל אִין אַ פְלֵיישִׁיגֶען טֶעפִּיל, אַז מֶען זָאל נִיט אַרַיין שְׁטֶעקֶען אִיז דָאךְ אוֹיךְ כָּשֵׁר; אַ פְלֵיישִׁיגֶע לֶעפִיל אִין אַ פְלֵיישִׁיגֶען טֶעפִּיל, אֲפִילוּ מֶען זָאהל אַרַיין שְׁטֶעקֶען אִיז דָאךְ אוֹיךְ כָּשֵׁר; אַ פְלֵיישִׁיגֶע לֶעפִיל אִין אַ מִילְכִיגֶען טֶעפִּיל, אַז מֶען זָאהל נִיט אַרַיין שְׁטֶעקֶען, אִיז דָאךְ אוֹיךְ כָּשֵׁר; נוּא! דַאכְט זִיךְ, אַז דִי גַאנְצֶע תּוֹרָה אוּן דִי גַאנְצֶע לוֹמְדוֹת הָאבּ אִיךְ דִיר שׁוֹין דָא אוּיס גֶערֶעכֶענְט, נָאר וָואס הָאט דָא בַּייא גֶעטְרָאפֶען, אַז מֶען הָאט אַרַיין גֶעשְׁטֶעקְט אַ מִילְכִיגֶע לֶעפִיל אִין אַ פְלֵיישִׁיגֶען טֶעפִּיל, דָאס וֶועט שׁוֹין דֶער מִתְנַגֵד׳שֶׁער רַב אוֹיךְ וִויסֶען״.

4) אויסין הויט ·

איינער איז אריין צום צווייטין , און האט איהם געפונען וויא ער שיילט אהערינג , „אום גאטעס ווילען ! — האט זיך דער ערשטער אפּגערופען — פער שליסט וואס ניכער די טיהר , דען אלס איהר וועט איהם ענדיגען שיילין , וועט ער אויסין הויט אנטלויפען״ ·

5) אווילדער למדן ·

ביא אשניידער — וועלכער האט זיך גיהאלטען פאר אגרויסען למדן — איז גיפרעגט גיוואהרען : וואס איז דער טייטש „משליך קרחו כפתים״ וואס ווייסט איהר דא ניט — האט דער שניידער גיענטפערט מיט גאוה : „משליך איז זיך משליך , און קרחו איז — כפתים״ ·

6) אגרייז אין דער תורה ·

גראבע יונגען האבען זיך אמאהל איזבונטעוועט : וואס איז דאס עפּעס! — האבין זייא געזאגט — מיר האבין אין שוהל קיין שום צורה ניכט , די בעסטע עליות , און די שענסטע כבודים , גיט מען אוועק דעם למדן , אדער דעם גביר , און אונז רעכינט מען גאהר פאר קיין מענטשין ניט״ ; זיי האבין זיך אלזא בעשלאסין , אז זייא זאלין זיך מאכין , גאר אבעזונדערע שוהל , און דער פאר וועט זיך ביא זייא אין שוהל קיין למדן ניט טארען איינגיפינען ; ויהי היום האט זייער „קורא״ גיפונען אגרייז אין דער תורה , וואס איז ? „קרח״ דארף שטיין — זאגט דער קורא — מיט א כ״ף · און עס שטייט גאהר מיט א „חי״ת״ — ווען אזויא האבין זיך דיא חברה אפּגערופען — אז דוא בינסט שוין אזא למדן צוא חאפּען אזא גרייז טאהרסט דוא זיך ביא אונז ניט איינגיפינען״ ·

7) א שבח ·

איינער האט אמאהל גיזאגט צו נאך איינעם : דו שפּיעל זיך ניט מיט יענעם , א ספּאס ער ! ער איז פאהן דיא וואס די גמרא זאגט אויף זייא : „מלאים מצות כרמון״ ·

8) דער סדר ·

אפּארצייטיגער ישובניק האט ניט גיוואוסט , ווי אפּ צו ריכטין

דעם

דעם סדר , **און האט דארום געשיקט זיין ווייב** , **זיא זאהל גיין ביין שכן** אונטערין פענסטער , און זעהן וויא ער טוט , און זיא זאל איהם נאכהער איבער געבין ווי און וואס ; דיא ווייב איז אוועק צום שכן אונטערין פענסטער און האט גיזעהן וויא ער שלאגט שרעקליך זיין ווייב — זיא איז אוועק אהיים אין היילע שרעק , דען זיא האט גימיינט , אז אזוי נים מען דאס אפ דעם סדר ; נוא מיין ווייב — פרעגט איהר דער מאן — אלס זיא איז שוין צוריק געקומען — וואס האסט דו דארטין געזעהן ? זיא שווייגט אבער און האט מורא אוים צוא זאגען ; דא איז דער ישובניק געוואהרען שטארק אין כעס און האט איר דער לאנגט אפאר גוטע פעטש ; נוא אז דוא ווייסט שוין — האט זיך דיא ישובניצע אפ גירופין וויינענדיג — טא וואס פרעגסטו ?

9) א קלוגער ווארט .

מאטיל האט גיבעטין ביא א גביר פינף רובל און דער פאר וועט ער אראפ שלעפין דיא זונן ; דער גביר האט איהם באלד גיגעבין דאס געלד , האט מאטיל געהייסין מען זאל איהם ברייננגען א טישיל מיט א קאטשעריע , און ער האט זיך ארויף גישטעלט אויפין טישיל און האט אויפגיהייבין דיא קאטשערע אין דער הויך , און האט גיקוקט אויפין הימיל , און אלס דער גביר האט איהם גיפרעגט , וואהרום ער שלעפט שוין נים אראפ דיא זונן , האט ער אים גיענטפערט : „זיינט אזוי גוט , נאט אייך די קאטשערע , און צעפעט נאהר אן , אן דיא זונן , און איך וועל שוין נאכהער אראפ ציהען" .

10) דער גראף מיטען דינער .

דער גראף ב. האט אמהל פער זאגט זיין דינער , אז ער זאהל איהם אויף וועקין פינף אוהר צוא מיטאג ; זייער גוט — האט דער דינער איהם גיענטפערט — איהר וועט אזוי גוט זיין דאן אנקלינגען וועל איך שוין אריין קומען , און אייך אויף וועקין" .

11) דיא חלה .

דיא פרנסי־החדשים , האבין אמאל גישיקט דעם „משרת־הקהל" אז ער זאהל אראפ נעהמען ביי מאטלען דיא שבת־לייכטער — פאר א אבצאהלונג . וועלכע מאטיל האט נים גיהאט אויף צו בעצאהלין — מאטיל האט גיקויפט

אחלה

אַחַלָּה און הָאט דָאס גְלֵייךְ אַוֶועק גֶעטְרָאגְן אִין קָהָל־שְׁטִיבְּל. וואו זֵיי זַיינֶען אַלֶע גֶיזֶעסְן אַרוּם אַטִּישׁ און הָאט זֵיי דֶער לַאנְגְט דִיא חַלָּה — וָואס אִיז דָאס, מָאטִיל ? פְרֶעגִין זֵיי בַּייא אִיהְם — פֶער שְׁטֵייט אִיהְר מִיךְ — הָאט עֶר זֵיי גֶיעֶנְטְפֶערְט — בַּיי מִיר אִין שְׁטוּבּ נֶעמְט אַלֶע שַׁבָּת אַרָאפּ דִיא לַייכְטֶער, דֶער סְטָארָאזְשׁ פוּן תוֹיף, גִיבּ אִיךְ אִיהְם אַ „הַמוֹצִיא חַלָּה״ אָבֶּער פַאר אַזוֹי פִיל סְטְרֶעזֶער . . . וָואס וֶועט דָאס זַאצֶעגֶען אִין „הַמוֹצִיא״ ? דְרוּם הָאבּ אִיךְ אַייךְ דָא גֶעבְּרַאכְט אַגַאנְצֶע חַלָּה״.

12.) עֶרְשְׁטֶע פְרַאגֶע

וָואהְרוּם טָאהְר אַ אַלְטֶע יוּדֶענֶע קֵיין פֶּעטֶע זוּפּ נִיט עֶסְן ?

ענטפער: ווייל זיא וועט מיינען אז דער מַלְאַךְ הַמָוֶת גֵייט צוּ אִיהְר*).

13.) צְוֵוייטֶע פְרַאגֶע.

פַאר וָואס קוּמְט שׁוֹין נִיט מָשִׁיחַ

ענט.: ווייל דִיא יוּדִין אַלֵיין לֵייגִין אַלְם אָפּ אוֹיף שְׁפֶּעטֶער, דְהַיינוּ: פֶּסַח צוּם סֵדֶר זָאגְן מִיר: „לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם!״ ד.ה. אַז אִיבֶּער אַיָאר פֶּסַח זָאהְל שׁוֹין קוּמֶען מָשִׁיחַ, און נָאכְהֶער אִין אַהַאלְבּ יָאהְר אַרוּם צוּ נְעִילָה זָאגִין מִיר ווייטער: „לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם״ לֵייגִין מִיר שׁוֹין ווייטער אָפּ אוֹיף אַיָאהְר, און זָא גֵייט עֶס ווייטער און ווייטער.

14.) דְרִיטֶע פְרַאגֶע.

וָואהְרוּם רֶעדְט מֶען בַּייא יוּדִין אַשִׁידוּךְ אוּם שַׁבָּת ?

ענט.: ווייל עֶס אִיז נִישְׁט קֵיין קֶשֶׁר שֶׁל קַיָּמָא.

15.) פִיעֶרְטֶע פְרַאגֶע.

וֶוען פִילְט אַ אַלְטֶער מַאן — וָואס הָאט שׁוֹין קֵיין אֵיין צָאהְן אִין מוּנְד נִיכְט — צָאהְן שְׁמֶערְצִין.

ענט.: וָוען אַהוּנְד נִיט אִיהְם אַבִּיס.

16.) פִינְפְטֶע פְרַאגֶע.

פוּן וַואנֶען ווייסְט מֶען אַז קֹרַח מִיט זַיין סְוִויטֶע זַיינֶען גֶיוֶוען חֲסִידִים ?

*) דען דיא גמרא זאגט אז דער מלאך המות איז פולל מיט אויגן.

ווייל עס שטייט: „רב לכם בני לוי״.

17) זעקסטע פראגע.

וואהרום זאגין מיר אום סוכות זמן שמחתנו?
ענט. : ווייל דיא ווייבער זיינען ביין טיש ניט דא.

18) זיבעטע פראגע.

וואס איז דאס, וואס אלע ווינשען זיך דאס, און אז מען קריגט דאס, איז מען העכסט אונצופרידען?
ענט. : אלטע יאהרען.

19) אכטע פראגע.

פאהן וואס פאר אמלחמה זיינען אוים ניחארגעט גיוואהרען ריכטיג אפערטיל וועלט?
ענט. : פאהן פין מיט הבלען.

20) נײנטע פראגע.

וואהרום פאר היינגט מען דיא כלה, דיא צורה אונטערן חופה?
ענט. : כדי זיא זאהל נישט זעהן וויא מען קוילעט איהר.

21) צעהנטע פראגע.

וועלכע יודען עסען אבר מן החי?
ענט. : דיא וואבערניקעס.

22) דער רב מיטען ישובניק.

א ישובניק איז גיקומען צום רב פרעגין, אויב ער מעג מאכין ביער אויף פסח? ניין! מען טאהר ניט — האט איהם דער רב גיענטפערט: איך פערשטייא דאס גאהר ניט — האט זיך דער ישובניק אפ גירופין — דאכט זיך איך האב אלע כלים דער צוא נייע, טא וואו שטייט דאס, אז מען טאהר ניט? אין דער הגדה שטייט

שְׁטֵיים דָאךְ — חָאט אִים דָער רַב גִיעֶנְטְפֶערְט , אַז „אַלֶע בִּיעֶר חָמֵץ" — „עַל בִּיעוּר חָמֵץ" .

23) רייבְּט און שְׁוַוייגְט .

מָאטִיל הָאט אַמָאהְל גִינוּמֶען אַפָּרוּשׁ אויף וֶועטְשֶׁערֶע , עֶר הָאט זִיךְ אִיהְם גִיהֵייסִין גֵיין וַואשִׁין , און אַלְס דֶער פָּרוּשׁ הָאט זִיךְ גִיזֶעצְט בַּיין טִישׁ , הָאט מָאטִיל דֶער לַאנְגְט אַ קֶעסְטִיל שְׁוֶועבֶּעלַאךְ , וְאַנְגֶענְדִיג דַאבַּייא צוּא אִיהְם : „רייבְּט און שְׁוַוייגְט" !

24) אַחָכְמָה פון אַחָכָם .

צוּא ר' אמ"ד הָאט זִיךְ אַיינְגֶענַאדְזֶעט אַבֶּעטֶער — וָואס בֶּעט אויף חֲתוּנוֹת — און וַוייל עֶר הָאט נוּט גִיוואוּסְט אַז ר' אמ"ד וֶועט אויף חֲתוּנָה נִיט גֵיין , פְּלֶעגְט עֶר אִיהְם דַוְקָא בֶּעטִין , אויף אַלֶע חֲתוּנוֹת , נוּהְר אוּם צוּ בֶּעקוּמֶען בַּייא אִיהְם עֶטְלִיכֶע קָאפֵּייקֶען פַארִין בֶּעטִין , ר' א"ם הָאט זִיךְ אָבֶּער אַעֵצָה גִיגֶעבִּין וִויא פוּן אִים פָּטוּר צוּ וֶוערִין , דֶען אַלְס עֶר אִיז אַמָאהְל גֶעקוּמֶען צוּא אִיהְם , אִיהְם בֶּעטִין אויף אַחֲתוּנָה , הָאט עֶר אִיהְם גִיגֶעבִּין אַגִילְדֶען , און בֶּעט בַּייא אִיהְם אוּיס גָאבּ , „אִיךְ הָאבּ נִיט" — זָאגְט דֶער בֶּעטֶער צוּ אִיהְם — נוּא טָא גֵייט און בַּייט אָפּ , — הָאט אִיהְם ר' א"ם גִיהֵייסִין — דָער בֶּעטָער אִיז ארוֹיס , און אִיז שׁוּין מֶעהְר צוּ אִיהְם נִיט גֶעקוּמֶען .

25) שְׁמֶערִיל און פֵּייטִיל .

שְׁמֶערִיל : וָואס אִיז דִיא מַעֲשֶׂה מִיט דִיר פֵּייטִיל , וָואס דוּא שְׁרַייסְט נִיט „חַדֵשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם !" ?

פֵּייטִיל : אַי ! וָואס פַאר אַנַאר דוּא בִּיסְט ; פְּרִיעֶר בִּין אִיךְ גִיוֶוען אַזַאטְד פִּירֶער , און יֶעצְט בִּין אִיךְ אַיוד אַגָנִיד , און אַ נִבְּאַי אִין שׁוּהְל

26) אַוָוארְט פון אַבֶּעטֶער .

אַבֶּעטֶער הָאט דֶער לַאנְגְט אֵיינֶעם אַגְבִיר פִיער חֲתוּנָה־קָארְטֶס אויף אַיין מָאהְל ; „אויף וֶועלְכֶע זָאהְל אִיךְ פְּרִיעֶר גֵיין ?" — פְּרֶעגְט אִים דָער גָנִיד — „גֵייט אויף אַלֶע פִיר !" — הָאט אִיהְם דָער בֶּעטֶער גִיעֶנְטְפֶערְט .

27) דער געטץ ביין רב .

אגעוויסער סוחר משה געטץ האט גיהאט אדין תורה מיט נאך איינגע סוחרים , און וויא דער שטיינער איז פאהן אונזערע יודין , האבען זיך דיא בעלי דינים צוא שלאגין ביין רב אין שטוב , אויף דעם האט איינער גיזאגט : „מה דאך , אז ביין רב אין שטוב האט מען אנגעשלאגין א געטץ , טא וואס זאהלין שוין אלע יודען טאהן ? ״

28) דער פראנצאזישער אפיציער .

אפראנצאזישער אפיציער , ווערדע פלעגט אלע מאהל , — ווען ער פלעגט זיך וועטין מיט נאך איינעם — געווינען דעם וועט ; איין מאהל , אלס מען האט איהם נאזנאצעט אין א 2—טין פאלק , האט איהם זיין נייער גענעראל גיפרעגט , צוא דאס איז אמת , וואס מען זאגט אויף איהם , אז ער ווערט קיין מאהל קיין געוועט ניט אן ?

— יא מיין העדר , — האט איהם ווערדע גיענטפערט .

— און וויא אזוי קען דאס געבין ?

— ווייל איך קען חכמת־הפרצוף .

— נוא , און וואס זעהסט דוא אויף מיר ? — האט איהם דער גענעראל גיפרעגט .

— איך זעה אויף דיר — האט איהם ווערדע גיענטפערט — אז דיא וואונדען , וועלכע דוא האסט געקראגין אין דער מלחמה , האבין זיך יעצט אפ געפרישט , און דוא ליידעסט שרעקליכע שמערצין דאפאהן .

— ווער , איך ? האט דער גענעראל פערוואונדערט גיפרעגט — איך פערוואונדעט ? . . . עס איז אבלויזער ליגענד .

— אבער . . .

— און איך זאג , האט דער גענעראל איבער געשלאגין זיינע רייד — אז איך בין קיין מאהל פערוואונדעט ניט געוועזן , און יעצט געוויס ניט , אלזא לאמיר זיך וועטין .

— אין וויפיעל ? פרעגט ווערדע .

— אין פינף הונדערט פראנק .

— זאל זיין אזויא .

זייא האבען זיך געוועט , און דער גענעראל האט איהם אריין געפיהרט

געפיהרט אין אבעזונדערין צימער, און האט זיך אויס גיטאן מוטער נאקעט, אום דאס ווערדע זאהל זעהן, אז ער האט פער שפיעלט דעם וועט.

— „נוא! ווערדע אנגעוואהרען! — האט דער גענעראל טריאומפפירענד אויס געשריען —

— יא, מיין הערר איך האב פער שפיעלט.

גלייך דארויף האט דער געגעראל אוועק געשיקט א בריעף צוא ווערעדעס ערשטין גענעראל, אין דעם בריעף שרייבט ער איהם: אז ביא איהם האט שוין ווערדע ניט געוואונען; נאהר וויא פער וואונדערט איז ער גיוואהרען, ערהאלטענדיג צוריק א ענטפער מיט דעם אינהאלט: „ליבער פריינד! מיט גרויס וואונדער האב איך דיין בריף גילעזין, דען איידער ווערדע איז אוועק פאהן מיר, האט ער זיך געוועט מיט מיר אין 2 טויזענד פראנק, אז ער וועט דיר נייטין זיך אויס צוא טאהן פאר איהם מוטער נאקעט, זעלבסט פערשטענדליך, אז ער האט יעצט אן געווארען פינף הונדערט פראנק, האט ער אבער ביא מיר געוואונען 2 טויזענד פראנק.

29) אקלוגער דינער.

אלס ביא דעם גראף ט. איז גיוועזן אגרויס ארטינגער באלל, האט זיך אליכט אנגעפאנגען צוא שמעלצין, דער גראף האט געשיקט אריין רופען דעם דינער, אום דאס ער זאל אפ שנייצין דעם קנויט, ארויס נייענדיג פאהן זאל האט זיך דער דינער שרעקליך פונאנדער געלאכט זאגענדיג דאבאיי: „אזא שטוב מיט מענטשין, און קיינער קען אליכט ניט אפ שנייצין״

30) ניט קיין הינגער

איך פער שטייא נאר ניכט — האט איינער ניזאגט צו נאך איינעם — עס איז דאך שוין האלב חודש, און דיא לבנה איז נאך ניט דא? וואס פרעגט איהר ביא מיר — האט יענער גיענטפערט — „איך בין ניט קיין הינגער״.

31) ניכט פערלארען.

אמאטראז האט געפרעגט ביין קאפיטאן: „איזט איינע זאכע פערלארען

פֶערְלָארֶען וֶוען מֶען וֵויס וואוּ זִיא אִיז?״ נֵיין! — זָאגְט דֶער קַאפִּיטַאן — „נוּא, וֶוען זָא? עֶנְטְפֶערְט דֶער מַאטְרָאז — אִיזְט אוּנְזֶער טְהֶעע־קַאנְן נִיכְט פֶערְלָארֶען דֶען זִיא לִיגְט אוֹיפֶען גְרוּנְד פָאהְן מֶעעֶר״.

32) אַזֶעלְטֶענֶע קְלָלָה.

גְוַואלְד! וָואס טוּהְט מֶען? הָאט אַיין מַארְק יוּדֶענֶע גֶעזָאגְט צוּא דִיא צְווייטֶע, דִיא מַייז הָאבֶּען צוּא שְׁלֶעפְּט בַּייא מִיר אֶפְשַׁר אַשָׂאק עֶפְּפֶעל — אַזוֹיא פִיעל יָאהְר זָאהְלֶען זֵייא לִיגֶען אִין הֶקְדֵשׁ, וִויא פִיעל זֵייא הָאבֶּען בֵּייא מִיר מֶעהְרֶער צוּא שְׁלֶעפְּט וִויא אַשָׂאק״ — הָאט אִיהְר דִיא צְווייטֶע גִיעֶנְטְפֶערְט.

33 אַנַואנְשְׁנֶע חֲתָנָה.

עֶס אִיז עֶפֶּעס גֶעוֶועןְ דָארְטִין אַשֵׁיינֶע חֲתֻנָה? — הָאט אֵיינֶער בַּייא נָאךְ אֵיינֶעם גִיפְרֶעגְט — סְטַייטְשׁ! אַחֲתֻנָה — הָאט עֶר אִיהְם גִיעֶנְטְפֶערְט — עֶס אִיז גִיוֶועןְ טִישׁ אוּן בֵּיינְק וִויא הָאלְץ — מַיִם אַחֲרוֹנִים — וִויא וַואסֶער — פִישׁ אוּן פְלֵייש — „עַיִן לֹא רָאֲתָה״.

34 אַ עֶנְטְפֶער פָאהְן אַ פְּיַאנִיצֶע.

וִויא קֶענְסְט דוּא דָאס טְרִינְקֶען אַזוֹיא פִיעל בְּרַאנְפְן? — הָאט מֶען גִיפְרֶעגְט בַּייא אַפְּיַאנִיצֶע — פַאר שְׁטֵייט אִיהְר—הָאט עֶר גִיעֶנְטְפֶערְט — וִויא אִיךְ נֶעם אַגוּטֶען שְׁנַאפְּס, וֶוער אִיךְ גָאהְר אַ אַנְדֶער מֶענְשׁ, נוּא, דֶער אַנְדֶערֶער מֶענְשׁ דַארְף דָאךְ אוֹיךְ מאכֶען אַשְׁנַאפְּס.

35) אַקֶעבִין אַ עֶנְגֶעל.

— מַאמַא! — הָאט אַקִינְד גְעפְרֶעגְט בַּייא דִיא מוּטֶער — וָואס אִיז דָאס אַמַלְאַךְ?

— אַעֶנְגֶעל הָאט אִיהְם דִיא מוּטֶער גִיעֶנְטְפֶערְט.

— אוּן וואוּ גֶעפִינְט זִיךְ אַ עֶנְגֶעל?

— אִין הִימְמֶעל, מַיין זָאהְן.

— יֶע! — הָאט דָאס קִינְד גִיעֶנְטְפֶערְט — אַז דֶער פַּאפַּא קוּשְׁט אוּנְזֶער קֶעכִין, רוּפְט עֶר אִיהְר אוֹיךְ: „מַיין עֶנְגֶעל״.

36) אַיְוָאֹרְט פוּן אַ אָרֶעמַאן ·

„אִיהְר גִיט מִיר אַ נְדָבָה צוּא נִיט ? — הָאט אַ אָרֶעמַאן גִיזָאגְט צוּא אַ נָגִיד — אַז נִיט וֶועט אִיהְר עֶרְגֶער מַאכֶען“ וָואס קֶענְט אִיהְר מִיר טָאהְן , וֶוען אִיךְ וֶועל אַייךְ נִיט גֶעבִּין ? פְרֶעגְט אִיהְם דֶער נָגִיד — פֶער שְׁטֵייט אִיהְר — הָאט אִיהְם דֶער אָרֶעמַאן גִיעֶנְטְפֶערְט — אִיךְ בִּין דָאךְ דֶעם דַלוּתְ׳עס אַשָׁלִיחַ ; אִיז אוֹיבּ אִיהְר וֶועט מִיר נִיט גֶעבִּין , וֶועל אִיךְ שִׁיקֶען דֶעם דַלוּת אַלֵיין צוּ אַייךְ ·

37) דֶער גַנָב ·

מֶען הָאט גִיפְרֶעגְט בַּייא אֵיינֶעם : פַאר וָואס נֶעמְט עֶר אַסְפָר אִין הַאנְד נִיט אַרַיין ?“ הָאט עֶר גִיעֶנְטְפֶערְט : אִיךְ בִּין אַמָאהְל גִיזֶעסִין (אִין טְיוּרְמַא) אִיבֶּער אַסְפָר אִיז מִיר נִיט גוּט גֶעוָואהְרֶען“ ·

38) אוּנְטֶער דִיא אוֹיגֶען ·

מָאטִילְס וַוייבּ אִיז גֶעקוּמֶען צוּא קָהָל מַסוּר׳ען אוֹיף מָאטְלֶען : אַז עֶר הָאט אִיהְר גֶעשְׁלָאגֶען מַכּוֹת אַכְזָרִיוֹת , אוּן הָאט אִיהְר אוּנְטֶער גֶישְׁלָאגֶין דִיא אוֹיגִין ; קָהָל הָאבִּין גְלַייךְ גֶעשִׁיקְט רוּפֶען מָאטְלֶען , אוּן הָאבֶּען אִיהְם גִיפְרֶעגְט : וָואהְרוּם שְׁלָאגְט עֶר זַיין וַוייבּ ? אִיךְ פֶער שְׁטֶעה דָאס נָאהְר נִיט — הָאט עֶר זִיךְ אָפּ גֶערוּפִין — אַז זִיא אִיז אַזֵייגֶערְקֶע , בִּין אִיךְ דָאךְ אַזֵייגֶער , נוּא , אַז עֶס קוּמְט דִיא שָׁעָה שְׁלָאג אִיךְ · אָבֶער , וָואס הָאסְט דוּא אִיהְר נָאךְ אוּנְטֶער גֶעשְׁלָאגִין , אוּנְטֶער דִי אוֹיגִין פְרֶעגִין אִיהְם קָהָל — „אוּנְטֶער דִיא אוֹיגִין מֶעג אִיךְ אֲפִילוּ דֶעם רַב אוֹיךְ שְׁלָאגֶען“ — הָאט זִייא מָאטִיל גִיעֶנְטְפֶערְט ·

39) דֶער רַבִּי מִיטֶען מַלְאַךְ הַמָוֶת ·

אַ חָסִיד אִיז גִיקוּמֶען צוּם רַבִּין , אוּן הָאט אִיהְם עֶרְצֵיילְט אַז זַיין וַוייבּ אִיז גִיפֶערְלַאךְ קְרַאנְק ; „גֵייא אַהֵיים — הָאט אִיהְם דֶער רַבִּי גִיזָאגְט — זִיא וֶועט זַיין גִיזוּנְד“; אִין אַפָּאר טֶעג אַרוּם , קוּמְט דֶער זֶעלְבִּיגֶער וַוייטֶער צוּם רַבִּין , אוּן זָאגְט : „רַבִּי , מַיין וַוייבּ אִיז שׁוֹין גֶעשְׁטָארְבֶּען“ הַיינְט וואו זַיינֶען אַייעֶרֶע רֵייד ? אִיךְ בִּין אִין דֶעם נָאהְר נִיט שׁוּלְדִיג — הָאט

איהם

איהם דער רבי, געענטפערט — איך האב זיך גיראנגעלט מיטען מלאך המות, און האב צוא גינומען ביא איהם דעם שווערד, נור, ער האט זיך גאהר ניט גיהערט, און האט איהר דער שטיקט מיט דיא הענד, נוא בין איך עפעס שולדיג?

40) אקלוגער וואָרט.

אין דייטשלאנד אויף אבאלל איז גיזעסין א פאר ברענטער אנטי־סעמיט אין טיש, און האט אוים גירעדט אויף יודען דיא גאל, אנטקעגין איהם איז געזעסין א יודישע מאדאם, און אלס זיא האט גראד יענמאלט אגעגעץ גיטאהן, האט ער זיך אפגירופען מיט אגעלעכטער: איהר זעהט, דאס דיא יודין — האט יעצט גיעפינט אמויל מיר איינצושלינגען. „איהר איהרט זיך מיין העהר — האט זיא איהם גיענטפערט: ווייסין זיא דען ניכט, אז אונז איז פער באטען שווינען פלייש צוא שלינגען.

41) א רבי׳ס אוואָרט.

מען האט גיפרעגט ביא איין חסידישען רבי׳ן פאהן וואנען ווייסין מיר אז עס דארף זיין „קידוש במקום סעודה?״ ווייל עס שטייט — האט דער רבי גיענטפערט — „את הכבש אחד״ און כב״ש מאכט *קידוש *במקום *סעודה״.

42) מה נשתנה.

אגעוויסער יודישער גילעהרטער האט געזאגט: „ביא יודען איז שוין אזויא איינגעוואהנט, אז עס זאהל אין קיין זאך, קיין שום סדר ניט זיין —איז דער פאר, אז עס קומט פסח, און מען דער זעהט עפעס פארט אשטיקעלע סדר . . . פרעגט מען גלייך דיא קלאין קשיא: „מה נשתנה?״.

43) דיא קלוגע כלה.

דוא נאר איינע! — האט אמוטער גיטרייסט איהר טאכטער בשעת חופה — וואס ווינסט דוא? אמאן איז דאך ניט קיין בער. וויא איז ניוועז אז איך האב חתונה געהאט מיטען טאטן? „אזויא

האט

— הָאט זִיךְ דִיא כַּלָה אָפּ גֶערוּפֶען — הָאסט דוּא דָאךְ חֲתָנָה גֶעהַאט מִיטֶען טַאטְן, און אִיךְ הָאבּ יִיצְט חֲתָנָה גָאר מִיט אַפְּרֶעמְדְן מַאנְסְבִּילְד״.

44) נִיט קַיין אֵייגֶענֶע הָאאר.

בַּייא אַ סוֹחֵר — בַּייא וֶועלְכִין עֶס אִיז גֶעוֶוען אַפִילֶע קָאפְּף מִיט פֶּעדֶערִין אָן גִישְׁטֶעקְט — אִיז נִיפְּרֶענְט גֶעוָואהֶרֶען: וָואהְרוּם קַאמְט עֶר זִיךְ נִיט אוֹים דִיא הָאאר — פַאר שְׁטֵייט אִיהְר — הָאט עֶר גִיעֶנְטְפֶערְט — ״אִיךְ בִּין אַזָא בַּעַל־חוֹב אַז דִיא הָאאר פָאהְן קָאפְּף זֵיינֶען נִיט מַיינֶע, הַיינְט נָאךְ וָואס זָאהְל אִיךְ קַאמֶען פְרֶעמְדְ׳ס הָאאר״.

45) אַנְואַנְשֶׁנֶע רָאשֵׁי תֵּיבוֹת.

אַחָסִיד, קַלְמָן אִיז גֶעקוּמֶען צוּם רַבִּי, זָאגְט דֶער רַבִּי צוּ אִיהְם: ״מַיין קִינְד טְהוּא תְּשׁוּבָה״, פַאר וָואס, רַבִּי? פְרֶענְט אִיהְם דֶער חָסִיד; ווייל ״קַלְמָן״ — עֶנְטְפֶערְט אִיהְם דֶער רַבִּי — מַאכְט אִין רָאשֵׁי תֵּיבוֹת: ״כִּזַּבְנוּ, לַצְנוּ, מָרַדְנוּ, נִאַצְנוּ*״, סְטַאיטְשׁ, רַבִּי! זָאגְט דֶער חָסִיד — ״קַלְמָן״ אִיז דָאךְ גָאהְר מִיט אַקו״ף, און ״כִּזַבְנוּ״ אִיז מִיט אַכַּ״ף; פֶער שְׁטֵייסְט דוּא מִיךְ מַיין קִינְד — הָאט אִיהְם דֶער רַבִּי גִיעֶנְטְפֶערְט — רַשִׁ״י זָאגְט אִין אָן הֵייבּ פ׳ חַיֵּי שָׂרָה: ״בַּת ק׳ כְּבַת כ׳״ דָאס הֵייסְט, אַז אַ ק׳ מִיט אַ כ׳ אִיז אַלְם אֵיינְס.

46) אַבֵּייסֶענְדֶער וָוארְט.

אִין אַגְרוֹיס אַרְטִיגֶען גֶעזֶעלֶענְשַׁאפְט, אִיז גִיפִיהְרְט גֶעוָואהְרֶען אַדִיסְפּוּט וֶועגִין תַּלְמוּד: דֶער תַּלְמוּד אִיז נָאךְ מַיינֶער מֵיינוּנְג נָאךְ — הָאט זִיךְ אַפְּרֵיילִין אָפּ גֶערוּפֶען — גִיזְשֶׁע קְרִיטִיקִי *); און וָואהְרוּם — הָאט אִיהְר אַיוּנְגֶער הֶערְר גֶעפְרֶעגְט — ״ווייל אִין דֶעם תַּלְמוּד וֶוערְט גֶעשְׁפְּרָאכֶען, און עֶס אִיז זָאגַאר דָא זַאגֶען וֶועגֶען שֵׁדִים און גֶעשְׁפֶּענְסְטֶען (מֵתִים) וֶועלְכֶע מִיר וַוייסֶען יֶעצְט גָעווִים, אַז זַייא גֶעפִינֶען זִיךְ גָאהְר אוֹיף דֶער וֶועלְט נִישְׁט״ — הָאט זִיא אִיהְם

ניענטפערט

*) ״גיזשע קריטיקי״ הייסט; עס איז נאך נידעריגער פאהן צו קריטיקירען. אַז אַז עס איז גאהר ניט בראי צוא ריידען וועגען דעם. ר״פ.

גִיעֶנְטְפֶערְט — נוּא אוּן אִיהְר זֶעלְבְּסְט הָאט וֶוען גִיזֶעהְן אוֹיף אַייעֶר לֶעבּין אַשֵׁד ? פְרֶעגְט אִיהְר דֶער הֶערְר — גְעוִוים נִיט ! — הָאט זִיא אִיהְם גִיעֶנְטְפֶערְט — מִיר אִיז אַוואוּנְדֶער — הָאט זִיךְ דֶער הֶערְר וַוייטֶער אָפּ גֶערוּפֶען צוּ אִיהְר — אַז אִיהְר אַזַא גֶעבִּילְדֶעטֶע פְרַיילֶען הָאט קֵיין מָאהְל, אִין קֵיין שְׁפִּיגֶעל גֶעקוּקְט .

47) דְרַייא מֹשֶׁה׳ם .

אֵיינֶער אַבֶּעוואוּסְטֶער גְבִיר , וֶועלְכִין מֶען הָאט גִירוּפִין מֹשֶׁה — דֶער גְבִיר אִיז גִיוֶוען זֵייעֶר אַגְרָאבֶּער מֶענְשׁ — הָאט גֶעזָאגְט : ״דְרַייא מֹשֶׁה׳ם אִיז גֶעוֶועֶן אוֹיף דֶער וֶועלְט : אִיךְ , אוּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אוּן מַיין בְּרוּדֶער חַאצְקִיל״ .

48) אַתּוֹרָה וֶוערְטִיל .

דֶעם זֶעלְבִּיגֶען גְבִיר , הָאט אַמָאהְל זַיין ווייבּ , אִיהְם דֶער לַאנְגְט עֶסֶען , אוּן הָאט אִיהְם פַּאר גֶעסִין צוּא גֶעבִּין אַלֶעפִּיל — ״אַי ! מַיין ווַייבּ — הָאט עֶר זִיךְ אָפְּגֶערוּפֶען — דִיא מְלָכִים וֶועלֶען לַאבִּין פָאהְן דִיר״ , וָואס אִיז ? — פְרֶעגְט זִיא אִיהְם — עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק — הָאט עֶר אִיהְר גִיעֶנְטְפֶערְט — לֹא הִנִּיחַ לְאִישׁ לָאזְשֶׁקֶע (לְעָשְׁקָם) : אַז מֶען לֵייגְט נִיט אַוֶועק דֶעם מַאן קֵיין לֶעפִּיל — ״וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים״ חַאחְאצֶען אוֹיף דֶעם דִיא מְלָכִים .

49) אַגְבִיר אַבּוּר .

דֶער זֶעלְבֶּער הָאט אַמָאהְל שַׁבָּת נָאךְ פֶּסַח — אַלְס מֶען הָאט גֶענוּמֶען לֵייעֶנֶען דִיא ״הַפְטוֹרָה״ — אַפַּאטְשׁ גֶעטָאהְן אִין שְׁטֶענְדֶער אוּן צוּא גְלַייךְ אַגֶעשְׁרֵייא גֶעטָאהְן : אַךְ ! נוּא ! עֶס שְׁטֵייט דָאךְ : ״אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח״ מֶען לֵייגְט נִיט קֵיין מַפְטִיר אוּם שַׁבָּת נָאךְ פֶּסַח״ .

50) אַגֶעשְׁפְּרֶעךְ וֶועגֶען יֵצֶר הָרָע .

וָואס זָאגְסְט דוּא ? — הָאט אֵיינֶער גִיפְרֶעגְט בַּיין צְווייטִין וַואס אִיז דֶער יֵצֶר הָרָע ? אַ חָסִיד צוּא אַ מִתְנַגֵּד ?

— גֶעוִוים אַ חָסִיד — הָאט אִיהְם יֶענֶער גִיעֶנְטְפֶערְט .

— פאר וָואס ?

— ווייל מֶען זֶעהְט אִיהְם אָפְּט בַּיין רַבִּי׳ן.

51) אַגְרוֹיסֶער פֶערְדִינֶער.

אַ אָרֶעם בָּחוּר הָאט זִיךְ אָן גִיגֶעבִּין אִין נַדְן. אַז עֶר פֶער דִינְט 5 רוּבִּיל אַטָאג, און אַלְס דֶער שְׁוֶוער הָאט אִיהְם נָאךְ דֶער חֲתֻנָה — גִיפְּרֶעגְט: וָואהְרוּם גֵייט עֶר שׁוֹין נִיט אַרוֹיס פֶער דִינֶען דִיא 5 רוּבִּיל? הָאט עֶר אִיהְם גִיעֶנְטְפֶערְט — וַוארְט, עֶס אִיז דָאךְ נָאךְ נִיט פּוּרִים; פּוּרִים אי״ה וֶועל אִיךְ לֵייעֶנֶען דִיא מְגִלָּה, און וֶועל טְרָאגֶען מִשְׁלוֹחַ-מָנוֹת, וֶועל אִיךְ דַאן פֶער דִינֶען דֶעם טָאג אֶפְשַׁר פִינְף רוּבִּיל.

52) דָאס גֶעזֶעגֶענֶען זִיךְ.

מָאטִיל אִיז אַמָאהְל אַרַיין צוּא אַ גְבִיר, און זָאגְט צוּא אִיהְם „זַיינְט גֶעזוּנְד ר׳ ש.! אִיךְ פָאהְר שׁוֹין אָפּ פָאהְן ווִילְנָא, אַלְזָא גִיט מִיר עֶפֶּעס אוֹיף דֶער הוֹצָאָה״, אִיךְ הָאבּ יֶעצְט קֵיין קְלֵיין גֶעלְט נִיט בַּייא זִיךְ — הָאט אִיהְם דֶער גְבִיר גִיעֶנְטְפֶערְט — עֶרְהֶערֶענְדִיג דֶעם עֶנְטְפֶער, אִיז מָאטִיל בַּאלְד אַרוֹיס פָאהְן שְׁטוּבּ; אִין אַווַיילֶע אַרוּם קוּמְט עֶר ווִידֶער אַרַיין צוּם גְבִיר און זָאגְט צוּא אִיהְם: וַוייסְט אִיהְר ר׳ ש. אִיךְ הָאבּ מִיךְ מְיַשֵּׁב גִיוֶוען אַז מִיר לוֹינְט נִיט אָפּ צוּא פָאהְרֶען פָאן ווִילְנָא, אַלְזָא זַיינְט שׁוֹין נִיט גֶעזוּנְד״.

53) אַסְגֻלָּה צוּא וֶוערִין יוּנְגֶער.

ווִיא אַלְט זַיינֶען זִיא? — הָאט אַהֶערְר גִיפְרֶעגְט בַּייא אַ פְרַיילִין —זִיבֶּענְצֶעהְן יָאהְר — הָאט זִיא גִיעֶנְטְפֶערְט. אִין אַיָאהְר אַרוּם פְרֶעגְט עֶר אִיהְר ווִידֶער: ווִיא אַלְט קֶענֶען זִיא זַיין? זֶעכְצֶעהְן יָאהְר — הָאט זִיא דְרַייסְט גִיעֶנְטְפֶערְט — „נוּא וֶוען זָא — הָאט דֶער הֶערְר גִיזָאגְט — אִיז צוּא הָאפֶּען, דָאס אִין אֵייניגֶע יָאהְר אַרוּם וֶוערְדֶען זִיא אַסְקֵיינֶעס מֶאדְכֶען וֶוערֶען״.

54) אַ אֶמֶת׳ער וָוארְט.

אַ חָסִיד אִיז גֶעקוּמֶן צוּם רַבִּי׳ן בֶּעטִין אוֹיף קִינְדֶער, זָאגְט דֶער רַבִּי צוּא אִיהְם: גֵייא אַהֵיים, אִיבֶּער אַיָאהְר אִין דֶער צַייט וֶועט

זיין

דיין ווייב האבען איינגעל; אויף איבער איאהר, איז דער זעלבער ווידער געקומען צום רבין, און דער ציילט איהם: אז זיין ווייב האט גאר גיהאט צווייא מיידלאך מיט איין מאהל; „פער שטייסט דוא — האט איהם דער רבי גיענטפערט — איך האב געזעהען אין הימעל שטייט אנגעשריבען אז דיין ווייב וועט היינטיגעס יאהר האבען א בן, נאהר אז דער „ב״ן״ איז גיוועזען פער שטריכעלט, און האט נאהר אלזא געמאכט: ב׳* נקיבות, דאס האב איך ניט בעמערקט״.

55) דיא מייז.

דיא מייז האבען זיך אמאהל צוא נויף גיקליבען, אום זיך א עצה צוא געבען, וויא באווארענט מען זיך מיט דיא קאטין, איין מויז האט זיך אפ גערופען: דיא בעסטע זאך איז, אז „מען זאהל אויף הייגען בייא דיא קאטץ אויפען האלז א גלעקיל, אום דאס מען זאהל ערהערין איהר גאנג, און דאהער וועט מען שוין גיכער אנטלויפען״, דיא עצה איז אלע מייז געפעהלין געוואהרען, נוהר עס האט זיך קיינער ניט געפונען, ווער עס זאהל גיין „דיא קאטץ אויף הייגען דעם גלעקעל״.

דער משל קען דינען פאר אפולע מענשין.

56) דיא קליינע קיכע.

דער דייטשער קעניג קארל דער פינפטער איז געקומען צוא איינעם פאהן זיינע מיניסטארען, עס האבען זיך בייא איהם אין וואהנונג געפונען גרויסע צימערין, און גרויסע זאלע, נוהר איין זייער קליינע קיכע; און אלס דער קעניג האט איהם דיא אורזאך דאפאהן געפרעגט, האט ער איהם גיענטפערט: „מיין קליינע קיכע האט מיינע זאלע גרוים גימאכט״.

57) דער שפאניער.

א שפאנישער יונגער מאן איז מיט א צופאלל געקומען אין אונזער געגענד, אום ווינטער, אין דיא גרויסע פרעסט; און אלס עס איז איהם אויס געקומען דורך צוא גיין דורך אדארף, זיינען אויף איהם אנגעפאלען אבאנדע הינד, דער שפאניער האט זיך איינגעבויגען צוא דער

ערד

עֶרד, אוֹיף צוּא הוֹיבֶּען אַשְׁטֵיין, זַייא אָפּ צוּא טְרַייבֶּען פָאהְן זִיךְ, עֶר הָאט אָבֶּער דֶעם שְׁטֵיין נִיט גֶעקָאנְט רִיהְרֶען פָאהְן אָרְט — זֶעלְבְּסְט פֶער שְׁטֶענְדְלִיךְ, ווַייל עֶס ווַאר אַיינְגֶעפְרָארְען — „אַךְ פֶער פְלוּכְטֶעס לַאנְד! — הָאט עֶר מִיט עֶרְגֶער אוֹיס גֶעשְׁרִיעֶן — דָא וואוּ מֶען דִיא שְׁטֵיינֶער אָנְבִּינְדֶען, אוּן דִיא הוּנְדֶע לוֹיז לַאסֶען".

58) דֶער לִיגְנֶער.

אִין אַ גֶעזֶעלְשַׁאפְט, הָאט זִיךְ אַיוּנְגֶער מַאן בֶּערִימְט אַז עֶר אִיז אוֹיס גֶעוֶוען גַאנְץ אֵייראָפַּא, אוּן הָאט גֶעהַאט אוֹיפְּטְרַאגֶע מִיט דִיא גְרֶעסְטֶע מֶענֶער. אוּן מִיט דִיא דַארְדַאנֶעלֶען הָאט אִיהְר זִיךְ גֶעזֶעהֶן? הָאט אִיהְם אֵיינֶער פָאהְן דִיא קָאמְפַּאנְיֶע גֶעפְרֶעגְט; — „סְטַאִיטְשׁ גֶעזֶעהֶען"! — הָאט דֶער יוּנְגֶער מַאן גִיעֶנְטְפֶערְט — „אִיךְ הָאבּ מִיט זַייא זָאנַאר ווִיפִיעל מָאהְל מִיטָאג גֶעשְׁפַּייזְט אִין אַיינֶעם".

59) אַפְּרָאסְטֶער חַי וְקַיָם.

פַאר צַייטִין אִיז גֶעוֶוען דֶער מִנְהָג, אַז אִין דִיא שַׁבָּתִים וָואס מֶען פְלֶעגְט זָאגֶען „יוֹצְרוֹת", פְלֶעגְט מֶען מְכַבֵּד זַיין אֵיינֶעם מִיטֶען אוֹיס שְׁרַייעֶן דֶעם: „חַי וְקַיָם"! אֵיינְמָאהְל אַלְס דֶער שַׁמָשׁ אִיז צוּא גֶעגַאנְגֶען צוּא אֵיינֶעם אַגְרָאבִּין יִשׁוּבְנִיק אִיהְם מְכַבֵּד זַיין מִיט דֶעם כָּבוֹד, פְרֶעגְט אִיהְם דֶער יִשׁוּבְנִיק, וָואס פַאר אַ חַי וְקַיָם אִיז הַיינְטִיגֶער שַׁבָּת, צוּא „בְּגְזֵרַת" צוּא „כְּסוּכַּת?" — נַיין, — עֶנְטְפֶערְט אִיהְם דֶער שַׁמָשׁ: אַפְּרָאסְטֶער „חַי וְקַיָם", אַלְס עֶס אִיז גֶעקוּמֶען צוּם אוֹיס שְׁרַייעֶן, הָאט דֶער יִשׁוּבְנִיק אוֹיס גִישְׁרִיעֶן: „אַפְּרָאסְטֶער חַי וְקַיָם!!".

60) דִיא גַבָּאִים מִיטֶען רַב.

אִין אַ שְׁטֶעדְטִיל אִין דַייטְשְׁלַאנְד, הָאט מֶען גֶעמַסוֹרְט דִיא גַבָּאִים, אַז זֵייעֶר רַב פָארְט אוּם שַׁבָּת — אוֹיבּ אַזוֹיא? — הָאבֶּען זַייא גִיעֶנְטְפֶערְט — „אִיז עֶר דָאךְ גֶעווָאהְרֶען אַגְרֶעסֶערֶער בַּעַל־הוֹצָאָה, דַארְף מֶען אִיהְם הֶעכֶערִין דִיא שְׂכִירוֹת".

61) אַעֶנְטְפֶער פָאהְן אַ רַב.

וָאנְט מִיר רַבִּי, — הָאט אֵיינֶער גֶעזָאגְט צוּא אַרַב — דִיא

נמרא

גמרא זאגט דאך אז ; „צדיקים כל זמן שמזקינין דעתן מיושבת עליהם" — ד. ה. דיא צדיקים וואס זייא ווערין מעהר עלטער , ווערין זייא אלס קליגער , און דיא רשעים וואס זייא ווערין אלטער , ווערין זייא אלס נארעשער — טא וויא קומט עס אז דיא ספרים וועלכע איהר האט יעצט ארויס געגעבין זיינען ערגער פאר דיא , וועלכע איהר האט געשריבען יונגערהייט ? „אט דאס איז דאך טאקע דיא אורזאך — האט איהם דער רב גיענטפערט — וואס איהר זיינט אלטער געוואהרען" .

62) אקלוגער ענטפער .

דער קעניג פרידריך דער גרויסער , האט סמאטרעווענדיג זיינע זאלדאטין , בעמערקט אז ביא אידישען קליינעם זאלדאט זיינען דיא שטיוועל צוא ריסען , און אלס ער האט ביא איהם געפרעגט : וואהרום איז ביא אלעמען גאנץ דיא שטיוועל , נוהר ביא איהם איינעם איז צוא ריסען ? — האט ער איהם גיענטפערט — ווייל יענע זיינען גרעסער פאהן מיר , אז דיא שטרעקע וועלכע זייא גייען אפ פערציג טריט , דארף איך געבין זעכציג טריט , דער פאר איז ביא מיר מעהר צוא ריסען וויא ביא אלעמען .

63) דער קידוש .

א ישובניק האט גיבעטין ביא זיין איינגעלס רבין אז ער זאהל איהם אויס לערנען קידוש מאכין , נוהר דער איינגעל האט געהאט זייער אגראבען קאפף , און דער רבי האט איהם בשום אופן ניט געקענט אויס לערנען דעם קידוש , אלזא האט זיך דער רבי אעצה געגעבין , און האט איהם איינגעחזרט אויף דעם אופן : „יום" איז איוואן , „הששי" איז סטעפאן , „ויכלו" וואנקא , און זא כסדר דעם גאנצען קידוש האט ער איהם איינגעחזרט , אויף דיא נעמען פ״זהן גוים פון זיין דארף , און האט אים אזויא אויס געלערינט דעם „קידוש" ; איינמאהל מאכט ער אין דער היים „קידוש" אזויא : „יום ויכלו השמים וכו'" , פרעגט דער טאטע ביא איהם : וואס זאגסטו ניט דעם ווארט הששי ? „יע ! — האט ער גיענטפערט — סטעפאן איז דאך שוין געשטארבען" .

אשפיטצעל

64) א שפיטעל פון א ארום בחור.

א קארגער גביר האט גענומען א ארים בחור אויף שבת. אלס עס איז געקומען צוא דיא לאקשען, נעמט דער גביר און שעפט אן פאהן שיסעל אקאב־לעפיל געדיכטע לאקשין און גיסט זיך אריין אין טעלער, און זאגט דאביי: „אדם קרוב לעצמו“. נאכהער האט ער ווידער אנגישעפט דיא געדיכטע, און גיסט אריין צוא דיא וייב אין טעלער, און זאגט: „אהבתי את אשתי“. נאכהער דיא קינדער, און זאגט: „ואת בני“. און דיא לעצטע אז עס איז שוין געבליבען קלאהרע וואסער, האט ער אריין געגאסען דעם ארים בחור, דער ארים בחור האט אבער לאנג ניט געקלערט, און נעמט דיא שיסעל זופ, און גיסט זיא אלעמן אפ זאגענדיג דאביי: „וזרקתי עליכם מים טהורים“.

65) א עיכוב אין הונדערט רובעל.

וואס מאכט איהר? — האט איינער געפרעגט ביין צווייטין, איהם אנגעגענדיג אויפען גאס — עס איז זייער שאכקודנע — האט איהם יענער געענטפערט — איך האב יעצט אמיידיל חתונה צוא מאכען, און איך האב גראדע פאר איהר זייער אגוטען חתן נוהר דער חתן וויל אנדערש ניט וויא צוויא הונדערט רובעל נדן, און איך האב מעהר נישט וויא הונדערט רובעל; — דאס איז אקליינקייט — האט איהם יענער געענטפערט — לייט זאגען צוא גרעסערע נדן, און גיבען נאך דעם ניט אוועק, דיא זעלבע איז מיט אייך, איהר זאגט איהם צוא, צוא געבין צוויא הונדערט רובעל, און נאכהער וועט איהר איהם הונדערט רובעל אנזעצין; הערסט דוא! — האט איהם דער געענטפערט — אט דאס זאג איך דאך, אז דיא הונדערט וואס איך וועל איהם אנזעצין, דיא האב איך נאהר דיא אמת׳ע הונדערט פעלין מיר.

66) דיא גרויסע מאטעבאטיקערען.

צוויא אורחים זיינען איינגעשטאנען שבת אין אקרעטשמע, נאכהער אלס זיא האבען שוין געדארפט אפ באהרען, רופען זיא אריין דיא

קרעטשמערקע

קרעטשמערקע, ויא זאהל זייא געבין ארעכענונג, ויפיל זייא האבען אנגענומען איבער שבת; דיא קרעטשמערקע האט אנגעהייבין צוא רעכנען פאלגענדע: פאר צווייא נעכט נעכטיגען קומט צוא 16 גראשען פיר איינעם פאר 2 קיטקעס הייא 48 גראשען 48 מיט 16 איז דאס איינאיינעם אניקדען, טא נאט אייך אפופציגער און ניט מיר אעפערציגער, וועט שוין זיין בצאלט פארען שבת אויך.

67) דער לעהרער אונד דער שילער.

וויא פיעל אינזלען זיינען דא אין מעער (ים) און וויא הייסען זייא? — האט אין דייטשלאנד א לעהרער זיינעם שילער ניפרעגט — אין מעער זיינען דא אפוללע אינזלען — האט איהם דער שילער געענטפערט — און איך הייס האנז.

68) אשייגער ווארט.

אפלין געוויקסיגער ארעם בחור האט געגעסין בייא איינעם אטאג, דער בחור איז אבער געוועזען אזא פרעסער אז ער האט געקאנט אויף עסען פאר פינף מענשין; איינמאהל פרעגט איהם זיין בעל־הבית: „זאגט מיר וואס איז דיא מעשה, וואס איהר אזא קליינער מענשעלע, עסט אזויא פיעל אויף, און עין הרע...” איך וועל אייך זאגען — האט ער איהם גיענטפערט — בשעת דער אויבערשטער האט באשאפין דיא וועלט, האט ער אויף ניהאנגען אלער האנד קישקעס, קליינע אונד גרויסע, דער הויבער מענש וואס האט ניקענט דער גרייכין העכער, האט ער זיך אויס געקליבען אקורצע קישקע, נאהר איך אלס קליינער מענשעלע האב געמוזט נעמען א לאנגע קישקע.

69) א יודענע בלייבט א יודענע.

א יודענע איז אין כעס געוואהרען אויפען מאן, און איז זיך גילאפין טרינקען קומענדיג, צום טייך האט זיא אנגעטאפט דעם וואסער — אוי! זאגט זיא — עס איז קאלט דער וואסער, מען קען זיך נאך חלילה צוא קיהלען, און איז געשווינד אנטלאפען אהיים.

מין

70) דער מאן, און די ווייב.

מיין ליבער מאן — האט אפרויא געזאגט צום מאן — דוא בינסט מיר מוחל וואס איך בין פאהן דיר אנטלאפען געוואהרען? פאר וואס דוא בינסט אנטלאפען בין איך דיר מוחל — האט איהר דער מאן געענטפערט — „נוהר ניט פאר וואס דוא בינסט צוריק געקומען“.

71) ניט ערהאלטען דעם בריף.

אדארפעשע פריילין האט געשריבען א בריעף צוא איהר פריינדין אין שטאדט אז זיא וואהל איהר שיקען דעם און דעם בוך. די לעצטע האט איהר דעם בוך ניט געשיקט, און אלס זיא האבען זיך נאכהער אין שטאט געזעהן, האט זיך די שטאדטישע פער ענטפערט. פאר די דארפישע: „פער צייהע מיר וואס איך האב דיר דעם בוך ניט געשיקט, דען איך האב דיין בריעף ניט ערהאלטען“.

72) מען רופט מיך פעטער.

פריילין ק. איז געוועזן זייער א שיינע, נאהר א ארעמע, און האט זיך דארום געמוזט בעשליסען, צוא הייראטהען מיט איין אלטין מאן אנביר, אלס זיא זיינען געפאהרען אויף דער חתונה, האט איהר דער קוטשער אלע ווילע געזאגט: „פריילין! מען רופט מיך פעטער!“ נאך איהר חתונה, פרעגט זיא ביא איהם, וואהרום ער האט איהר דאס אלע ווייקע געזאגט? פער שטייט איהר, האט ער איהר געענטפערט — כדי איהר זאהלט נאכהער ניט זאגען: „דער טייפעל האט מיר צוא דער חופה געפיהרט“.

73) אגוט ווארט.

וויא אלט קענען דיא זיין? — האט אהער געפרעגט ביא אדאמע—
20 יאהר — האט זיא געענטפערט — עס קען מעגליך זיין... — האט ער ערווידערט — וואס איהר צווייפעלט נאך? — האט איהם די דאמע איבער געפרעגט — אך ניוויס! — האט דער הער געענטפערט — וויא זאל איך אייך ניט גלויבען? דען שאהן ביינאהע צעהן יאהר, וויא איך הער דאס פאהן אייך, נאא, זאהל איך אייך נאך ניט גלויבען?

74) איך בין אויך אבאנדאר.

א חזן האט געדאווענט אין א שטעטיל, און האט זייער ניט אויס גענומען, נאכ'ן דאווענען גייט צוא איינער צום חזן און זאגט: א! אונזערע פרנסות וויא שווער עס קומט אונז דאס אן; וואס פאר א מענש זייט איהר? — פרעגט איהם דער חזן — „איך בין אויך אבאנדאר" — האט ער איהם געענטפערט.

75) ניט קיין שלעכטער שידוך.

אשדכן איז געקומען ריידין איונגען מאן אשידוך, מיט דיא און דיא פריילין, אך! — זאגט דער יונגער מאן — דאס מעדכען הינקט דאך? יא — ענטפערט איהם דער שדכן — דאס איז זייער גוט פאר אייך, וועט זיא אייך ניט קאנען נאך לויפען; אבער זיא איז דאך בלינד! — זאגט דער יונגער מאן — נוא, גאנץ גוט ערווידערט דער שדכן — וועט זיא ניט קאנען זעהן וויא איהר גייט ארום מיט אנדערע פרויענצימער; אבער זיא איז דאך אויך טויב! — זאגט דער יונגער מאן מיט ערגער — אך! אוואהרעס גליק פאר אייך, — זאגט דער שדכן — איהר וועט מאגין ריידין אין שטוב אלס וואס איהר וועט נור וועלין, עס וועט זיין, אזויא וויא זיא וואהלט נאהר דער בייא ניט געוועזן; זיא איז דאך אבער אויך שטום?! נאך בעסער — ענטפערט דער שדכן — וועט בייא אייך אין שטוב, אימער שטיל און רוהיג זיין; אבער זיא האט דאך א הויקער אויך! — שרייט דער יונגער מאן — נוא ווילט איהר — זאגט דער שדכן צוא איהם — אז זיא זאהל שוין נאהר קיין פעהלער ניט האבען?

76) א גיטרייער מאן.

וויא האלט עס מיט מיין פרויא? — האט איינער ביין דאקטאר געפרעגט — ליידער ניבט גוט — האט דער דאקטאר געזאגט — איהר מוזט זיך אויף דאס שלימסטע בעשליסען; וואס זיא ווערט גזונד? — האט דער מאן געפרעגט —.

77) דיא צוואה.

איינער האט געלאזען אין צוואה דרייא פונקטען: ערשטען אז

בשעת

בשעת מען וועט איהם מטהר זיין, זאל מען איהם ניט האלטען אונטער דיא ארעמס, דען ער האט מורא פאר קיצלען; צווייטען זאהל מען איהם לייגען געבין קליינע קינדער, כדי ער זאל קאנען אויס נארען פאהן זייא דעם איבערבייסען; און דריטענס זאהל מען איהם מקבר זיין געבין אבודקע (וואו א גארדאוואי שטייט) כדי אז דער מלאך־הדומה וועט קומען זאהל ער קענען א געשרייא טאהן: גארדאוואי!

78) דער געשמיסענער גביר.

עס איז געווען א מעשה, א פאריץ האט אפ געשמיסען א געוויסען ווילנער גביר, איינמאהל חאפט דער זעלביגער גביר אן מאטלען אויפען גאסס, און זאגט צוא איהם: „מאטיל! זאג מיר עפעס אוויטץ (דער גביר איז געווען אהויך געוויקסיגער) זאגט מאטיל צוא איהם: זעהט ר׳... אוואונדער דאכט זיך אט דא ניט לאנג, האט מען אייך אונטער געהאקט, און איהר זיינט נאך אלס אזא לאנגער ....

79) א קלוגע עצה.

אין ק. אלס עס איז אנגעפאלען דער ערשטער שנייא, און דיא מענטשין פאהן שטעדטיל האבען מורא געהאט אז דער שמש וועט גיין אין דער פריא רופען: „אין שוהל אריין!" וועט ער דאך דער וועיל אויס טרעטין דיא שנייא, האבען זייא זיך א עצה געגעבען אז פיער מענטשין זאהלען טראגען דעם שמש אויף דיא הענד, און ער זאהל רופען: „אין שוהל אריין!"

80) א גאון׳ס א ווארט.

דער גרויסער גאון ר׳ זעלמעלע האט געזאגט: אז איינער גייט אויס שמונה עשרה דארף מען איהם געבין: „שלום עליכם" דען אין וואס פאר אשטאדט איז ער ניט אויס געווען שטייענדיג שמונה עשרה.

81) נארעניע אין חלום.

מוטער! — חאט א איינגעל געזאגט צוא זיין מוטער — אלס איך וועל דיך ווייטער לייגען שלאפען, זאהלסט דוא מיר ארונטער לייגען אלעמיל צוא קאפענס, דען דיא פאריגע נאכט חאט זיך מיר געחלומט

געחלומ'ט אז געבין מיר אין געשטאנען א שיסער וואָרענע, נאָר
צום אונגליק האב איך קיין קעפיל נים געהאט.

82) א חזיר א מבין.

וויא זאָגסט דוא? — ווער קען בעסער זינגען איך צוא דוא?
— האט די קראָע דעם סאָלאָווייא געפרעגט — געווים קען איך בעסער
— האט איהר דער סאָלאָווייא גיענטפערט — נוא, און איך זאָג — האט
זיך די קראָע ווייטער אָפּ גערופען — אז איך זינג טויזענדער מאָל
שענער פאָהן דיר — לאָמיר זיך וועטין, זאָגט דער סאָלאָווייא צוא
די קראָע, ווער עס קען בעסער זינגען, און ווער עס וועט פער
שפּילען, דעם, זאָהל דער געוואונענער אוים פּיקען א אויג; אָבער
ביא וועמען וועלין מיר פרעגין? — פרעגט די קראָע — וועמען מיר
וועלין אין טרעפין דעם ערשטין, ביא דעם וועלין מיר פרעגען, —
זאָגט דער סאָלאָווייא, — נוא נוט, — ענטפערט איהם די קראָע;
און האָבען זיך געוועט — און לאָזין זיך גלייך ביידע, זוכען א מבין,
און טרעפין גלייך אין דעם ערשטין אחזיר.... זאָגען זייא צוא
איהם: זאָג אונז נאָר דוא חזיר, „ווער קען בעסער זינגען?" „די
קראָע קען בעסער" — האט דער חזיר גיענטפערט — נוא פער
שטייט זיך, אז די קראָע האט באלד דעם סאָלאָווייא אוים געפּיקט
א אויג; שטייט דער סאָלאָווייא און וויינט, זאָגט די קראָע צוא
איהם: וואס וויינסט דוא? דוא האסט דאך אנגעוואָהרען, און
דוא אליין האסט ארוים געגעבען אזא שווערין פסק; ניין! — האט
איהר דער סאָלאָווייא גיענטפערט — מיך פער דריסט נים אזויא אויף
די אויג, נאָר מיר פער דריסט: „וויא קומט אזא גראָבער חזיר
צוא זאָגען מבינות אויף".

דער משל איז א שפּיעגעל פאר פילע מענשען.

83) וואס דקדוק איז.

איינער א גראָבער מענש — האט אמאָהל געזאָגט: „וואס דקדוק
איז, שמע, הער צוא, שמעני, הער מיר צוא, און ישמעאלים איז
שוין גאָהר מאטעריך".

84) רבי יהודה מיט דיא סמנים ·

אין פלוג איז דאָך אַקשיא : וואָס טוהט מיר דאָ רבי יהודה אויף מיטען רצ״ך עד״ש באַח״ב ? נוהר דער תירוץ איז : רבי יהודה האָט דאָך שוין איין מאָהל אַ טעות געהאַט מיט תמר׳ן , דרום מאַכט ער שוין יעצט סימנים ; אַי , ניחאַ וואָהלט ער געגעבין תמר׳ן דיא מכות , און אין דער הגדה דעם זיגעל , מיטען שטעקין , מיטען שנופּטוך ? נאָהר אַז ער וואָהלט געגעבין תמר׳ען מכות , וואָהלט זיא איהם געגעבין יסורים . . .

85. אַגלאָז וויין ·

בעסער אַלס אַגלאָז וויין איז גאָר ניטאָ האָט אַמאָהל איינער געזאָגט אין אַגעזעלשאַפט . און מיר דוכט אַפלאַש וויין איז נאָך בעסער האָט אַ צווייטער געענטפערט ·

86. גאָט גלייך ·

זאָג נאָהר ווייבעל — האָט איינער געזאָגט צוא אַפרויא — וואָס בינסט דוא אַזוי אויפען מגיד אויפגעטראָגען , פאַר וואָס ער האַלט דיר שטענדיג אין איין מוסר זאָגען ? - דו ווייסט דען ניט , אַז דער מגיד וויל זיין גאָט גלייך וועסען ער האָט ליעב , דעם שטראָפט ער אַ סך ·

87) ליגען אויף הוילען ·

מאָטיל איז אַמאָהל אַריין צו זיינעם אַבעקאַנטין , און זאָגט צו איהם : איהר ווייסט ר׳ שמואל אַז איך מוז שוין ווערין אַדאָקטאָר ; און וואָרום ? — פרעגט איהם דער שמואל — ווייל פערשטייט איהר — האָט איהם מאָטיל גיענטפערט — מען האָט ביי מיר היינטיגע נאַכט אַרויס גנבע׳ת די בעט געוואַנט , נוא , וועל איך שוין מוזען ״ליגען אויף הוילין״ ·

88) אַקלאַפ פער גייט, און אַוואָרט בעשטייט ·

אום פורים בשעת אַלע האָבין געקלאַפט המן׳ען האָט איינער אַגעוויסער שניידער געמאַכט אַגרויסען יוגישען ״מי שברך״—און אַלס מען האָט איהם געפרעגט : וואָס איז דאָס ? — האָט ער גיענטפערט . ״אַקלאַפ פער גייט , און אַ וואָרט בעשטייט ·

און

89) נים געדאוועגט פאהן פארענט .

אין ווילנא , אין אלטן קלויז , איז אנגראבער יונג אשוססטער ארויף געקראכען אויבען אן , און האט זיך געשטעלט דאווענען , דער אונטער שמש אבער האט דאס גראדע בעמערקט , און איז צוא איהם צוא געגאנגען , און זאגט : הערט ר׳ יוד ! איהר האט שוין געדאווענט פאהן פארענט ? דאכט זיך נים , מא זייט זשע מוחל און דאוועגט פאהן פארענט .

90) אין ליטע׳שע מיילער .

דער זעלבער , אלס ער איז ארויף גינאנגען אין מאליארסקע קלויז וואו עס איז געוועזן זייער שעהן אוים געמעלט , און אוים געפוצט , האט ער זיך אפ גערופען , זיך ארום קוקענדיג . אוי ! איך בין יעצט אריין געפאלען „צווישען ליטישע מיילער״ .

91) א שלעכטע פרוי .

אשלעכטע פרויא איז ערגער פאר א רעגען .

דער רעגין טרייבט אין שטוב אונד אשלעכטע ווייב פערטרייבט דעם מאנן פון שטוב .

92) אמאן צוא דער ווייב .

א מאנן האט א מאהל געזאגט צו זיין ווייב : דוא ביסט מיין לעבען אבער מיר איז דער לעבין איבערדריסיג .

93) זאל גאט היטען .

היינטיגער רעגען איז ווערט גאלד , האט איינער געזאגט צוא א מענשין פון מיטטעלען אלטער , איצט וועט פון דער ערד אלץ ארוים . — זאל גאט היטען , האט געאנטווארטעט דער צווייטער ; איך האב דארטין דרייא ווייבער .

94) דער ווייזער טויג נים .

איינער האט אמאהל גיוואכט אז דער מגיד זאל שוין ענדיגען נאגען ווייל עס איז שפעט . ער האט ארויס גענומען זיין אוהר און

געוויזען

דער מגיד האט זיך גוט איינגעקוקט אונד זאגט: דיא אויער איז גוט, נור דער פייער טויג ניט.

95) אמאס אויף איין הספר.

אמגיד איז אמאל געקומען צוא איינעם מבקר חולה זיין און האט געקוקט אויף דעם חולה זעהר ערינסט. — „רבי, זאגט צוא איהם דער חולה, איר נעמט מיר אמאס אויף א הספר? לאזט אויף אשטיקעלע אין דיא ארבעל; עס זאל ניט זיין אייג.

96) דיא זעלבע אורזאכע.

פאר וואס הייסט אמיאוסע מויד „שיינדיל"? — איבער דער זעלבע אורזאכע וואס אשלעכטע ווייב הייסט „גוטעל".

97) א באָרד.

א מורה הוראה האט אמאל דער זעהן א יונגען לאסט טרעגער מיט אנגעראזירטען באָרד. — „הער דוא, פרעגט ביא איהם דער רבי, וויפיל ניט מען דיר פארין טראגען? פיל עס מאכט זיך: 10, 15, 20 קאפיקעס. — נוא, נא דיר 20 קאפיקעס און טראג מיר אויך עטוואס, האט ניזאגט דער רב. — אך רעבעניו וואס? — „א באָרד".

98) ער זאל לעבין.

דיא חסידים ריידין ווענע רעבין, רופען זייא איהם ניט מיט זיין נאמען, נאר זייא זאגען: „ער, זאל לעבין". מען זאגט: „ער זאל לעבין, עסט; ער, זאל לעבין, טרינקט; ער, זאל לעבין, שלאפט": איין חסיד דערציילט וויינענדיג דעם 2-טען ער, זאל לעבין, איז געשטארבין!".

99) אגרויסער קארלוק.

מען האט ארום געטראגען איבער דיא גאסען זעהר אקליינעם קארלוק ווייזין פאר עטליכע קאפייקעס. א קלוגער קלוזניק האט דערזעהן וויא אלע לייפין נאך און קוקען, האט ער מיט וואונדער געזאגט: איך פערשטעה ניט וואס איז דא אזוי נאך צו לייפין! איך האב געזעהן גרעסערע קארלוקעס!

ר׳ יאקיל

100) א גרויסער שוטה.

ר׳ יאקיל איז געוועזן אגרויסער למדן, אבער, זאל מיר מוחל זיין, אגרויסער שוטה. איין מאהל האט ער זיך געקריגט מיט דעם שטאט גבאי אונד זאגט: דאס קענט איר דאך פארט ניט אפ לייקענען אז איך קען לערנען אונד עס שטייט דאך בפירוש אז די תורה מאכט קלוג אפילו דעם נארען. דער גבאי האט אים אויף דאס געאנטווארטעט: די תורה קען זיך ניט צו רייסען, זיא האט איר זאך גינוג געטאן, אבער אלע אייערע נארעשקייט האט זיא ניט גיקענט פארזעהען.

101) לעבין וויא א שלעפער.

איך האב מורא — האט איינער געזאגט צוא זיין חבר — אז מיר זאלין ניט שטארבין וויא שלעפער. — אויך א ראגה! האט געזאגט דער אנדערער, — איך האב מורא אז מיר וועלין דארפין לעבין וויא שלעפער.

102) א קלוגע כלה.

אמיידיל האט גיפרעגט בייא דיא אנדערע „שוין לאנג אז דוא ביסט א כלה״? — האט דיא כלה גיענטפערט — שוין צווייא יאר ביז 120 יאר.

103) אשמעק טאבאק אגמילות חסד.

איין ארעמאן האט גיוואלט טוהן גמילות חסדים ער האט אבער ניט גיהאט מיט וואס, האט ער זיך מיישב גיוועזן און האט געקויפט שמעק־טאבאק און פלעגט יעדערין געבין שמעקין, איז גיקומען דער „גמילות חסד״ טענהן פארין רבש״ע און האט געזאגט „איך בין דאך איינער פון דיא דרייא זאכען וואס דיא וועלט שטייט אויף זייא: תורה, און עבודה, און גמילות חסדים פאר וואס פטערט מיר דער ארעמאן מיט אשמעק טאבאק״; זארג ניט — האט איהם דער רבש״ע גיענטפערט — עס איז פאראנען אנדערע תורה און עבודה וואס זיינען קיין שמעק טאבאק אויך ניט ווערט.

104) דיא קאַשע מיט דיא תּירוצים.

צוויא אָרעמע בחורים האָבּין זיך צוּא זאַמען גיטראָפין, **זאָגט אײנער צום** אַנדערען „איך האָב אַ טאָג וואָס ווען איך קום עסען קאָרמעט מען מיר שטענדיג מיט קאַשע: אָבער קאַשע אוּן ווידער קאַשע", דוּא האָסט נאָך ניט וואָס צוּא זינדיגען — זאָגט דער 2-טער — איך האָבּ אַ טאָג וואָס מען קאָרמעט מיר דאָרטין שטענדיג מיט תּירוצים: דאָ האָט מען ניט גיקאָכט, דאָ איז דיא קעכין ניט גיוועזן אין שטוּבּ, דאָ האָט דיא ווירטען קיין ציים, אוּן מיט תּירוצים קען מען ניט זאַט ווערין.

105) אַ נייער פּירוּש אויף הגדה.

אַ מחבּר האָט גימאַכט אַ נייעם פּירוּש אויף הגדה, האָט בּייא אים אײנער געפרעגט; איז דען קנאַפּ פּירוּשים אויף הגדה, וואָס ווילט איר נאָך מיט אײער פּירוּש? פאַר שטייט איר — האָט אים דער מחבּר גיענטפערט — פוּן יענע פּירוּשים קען איך אָבער קיין פּסח ניט מאַכין.

106) דער בּעל עגלה אין מזרח וואַנד.

אַ בּעל עגלה אין אַ קליין שטעטעל איז גיוואָרען אַ נגיד, האָט ער גיקויפט אַ שטאָט אין בהמ"ד אין מזרח וואַנד לעבּין אָרון קודש, איז אַ מאָל אַריין אין בהמ"ד זיינער אַפּאַרצייטיגער בּאַקאַנטער, ער זעהט דער בּעל עגלה שטייט אויבען אָן, איז דאָס אים גיוועזן זייער אַוואוּנדער, דער בּעל עגלה האָט דאָס בּאַמערקט האָט ער איהם צוּא גירוּפין אוּן זאָגט צוּא אים: וואָס וואוּנדערסט דוּא זיך? דוּא זעסט ניט אַ מזרח מיט פערד דאַרף מען דאָך האָבּין צוּא זייא אַ בּעל עגלה.

107) דער אורח מיט דיא גרויפּען.

מען האָט דערלאַנגט אַיין אורח גרויפּען צום עסין, האָט ער זיך אָפּגערוּפען צוּא דער ווירטהין: „איהר האָט ניט גענומען זייען דיא וואַסער? „וואָס איז" ? האָט זיא גיפרעגט. עס שווימט עפּעס אַרום אַ גרויפּ אין טעלער, האָט דער אורח גיענטפערט

בּיין

108) ניט קיין הונגער.

א ארעמאן איז אריין צו א גביר בעטען א נדבה, דער גביר האט אבער אויף איהם אנגעשריען און געזאגט, דאס קיין אורחים גיט ער ניט.

— איך בין קיין אורח ניט, האט דער ארעמאן געענטפערט, איך בין א הונגער א געבארענער.

— אז דוא וואלסט געווען א הונגער, האט איהם דער גביר געענטפערט, וואלסטו וויסען, אז איך גיב קיין נדבות ניט, ביסטו דאך ניט קיין הונגער, און אורחים גיב איך ניט.

109) צווייא קלאג צוא דיר.

ביין וואקזאל אויף די קליינע סטאנציעס קלייבען זיך אויף ווייבער מיט קינדער שבת נאכן טשאלענט זעהען וויא דער טריין קומט, א מיידיל האט דער זעהן וויא פון וואגאן איז ארויס א יוד.

— מאמע, מאמע! א קלאג צוא מיר! א יוד פארט אום שבת
— האט זיא אוים געשריען ניט מיט איהר קול.

דער יודישער פאסאזשירער איז צו איהר צו גינאנגען און געזאגט:
— צווייא קלאג צו דיר, טאכטערקע! אין וואגאן זיטצט נאך א יוד.

110) מאטקעס אתשובה.

אויף א נגידישע חתונה אין מינסק האט מען אמאל געבעטען מרדכי חבד ער זאל זאגען א המצאה.

— מאטקע האט געפאלגט און געזאגט:

— רסעו מסכות ויחנו ברפידים, געהאנגען זאקען וועדן אלע מינסקער נגידים.

די נגידים האבען זיך שטארק בעליידיגט און גיפרעגט:
— וואס איז דא דיא המצאה?
— [illegible] קיין אהן המצאות!

110) אַ נאַרישע קשיא.

ביא א חכם האָט מען געפרעגט: פאר וואָס ליעבט ער צו ריידען מיט שעהנע פרויען?

אזא נארעשע קשיא—האָט דער חכם ניענטפערט—פרעגט מען ביא אַ בלינדען....

112) בעסער מאַכען.

פאר וואָס פיעל מענשען פארשליסען דיא טיהר בעת זייא מאַכען אַ וויכטיגע זאַך?

— ווייל פיעל מענשען האָבען אַ נאַטור צו זאָגען — בעת זייא זעהען ווי יענער טהוט עפּעס: גיט מיר איך וועל דאָס בעסער מאַכען....

113) צוקראַצט דעם פּנים.

א בייזע שלעכטע פרויא האָט זיך אמאָל געצאַנקט מיט איהר מאַן, האָט זיא זיך פון כעס צוקראַצט דעם פּנים און האָט געזאָגט:

— יעצט וועל איך זעהען וואו וועט ער מיך קושען?....

114) שפּיל וואָרט.

פון דער צייט וואָס מענשען האָבען געהאַט צרות „פאר—דינה׳ן“ האָט מען היינט צרות איידער מען קען „פאַרדינען“.

115) שוואַכע שפּירט.

איינער האָט זיך גוט אָנגעשיכור׳ת ער איז נעקומען ביא נאַכט צום טויער, עס האָט שטאַרק גערעגענט, ער איז געפאַלען אונטער דיא רינע פון דאַך און דאָס רעגען־וואַסער האָט זיך איהם גענאָסען איבער זיין פּנים. ניין— האָט ער געשריען—אַ זעלכע שפּירט טרינק איך ניט!....

116) אַ גרויסער וואונדער.

אקליינ־שטעטילדינער קרעמער איז געקומען אין ווארשא קויפען סחורה, ער האט אין א גרויסען מאגאזין איינגעקויפט אביסעל סחורה, בעצאהלט, בעקומען א רעכנונג. דיא סחורה איז שוין פאר פאקט אונד ער שטעהט, קוקט אויף אללע פאליצעס, קוועצט מיט דיא פלייצעס.

— וואס וואונדערט איהר אייך אזוי שטארק ? האט דער בעל הבית געפרעגט.

— איך וואונדער מיך צו זעהן א שרעקליכען חידוש — האט דער סוחר׳ל געזאגט, איך האב א קליינע קרעמעלע אין מיין שטאדט, בין איך א בעל חוב א שרעקליכע זאך, כמעט א גרעסערער וויפיל מיינע סחורה באטרעפט, טוא וויפיל זייט איהר שוין א בעל חוב, אז אין אייער קראם איז דא אזוי פיעל סחורה ?......

117) רייכע מעבעל.

ווינטער אין א גרויסען פראסט לויפט אין פ״ב א שטודענט אונד טראגט אין האנד א שטעקען.

— וואס ברויכסט דוא א שטעקען אין אזא גרויסען פראסט ? — האט האט איהם זיינער א בעקאנטער געפרעגט :

— איך קלייב מיר דאס ארייז אין א נייע וואהנונג, — האט דער שטודענט געענטפערט — טראג איך איבער מיינע גאנצע מעבעל אהין אין מיין קווארטיר.

118) אַ נאַסע בעט.

אַ שכור׳ער איז אריין געפאלען אין א בלאטע :

— אך א שלעכטעווירטהין — האט ער געשריען — מיין בעט איז היינט ניט טרוקען......

119) טרוקען אין האלדז.

— וואס ברויכען מיר אייער נייעם ספר? — האט א גביר געפרעגט א מחבר—איז דען ווייניג פאר אונז דיא אלטע ספרים?

— פארשטייט איהר—האט דער מחבר גיענטפערט, פון דיא אלטע ספרים מאך איך קיילע מיין מאגען...... און עס ווערט מיר טרוקען אין האלדז.

120) דער ליגנער.

א בעריהמטער ליגנער האט ערצעהלט: דאס א שטומער האט געזאגט וויא דער בלינדער האט געזעהן, דאס דער הינקעדיגער איז געלאפען, האט ער אנגעהויבען שרייען, האט דער טויבער דער הערט און ער האט איהם קוים געחאפט.

121) דער אנטוואָרט וויא דיא פראגע.

— וויא געהט דיר ליעבער פריינד? — האט א בלינדער געפרעגט בייא א הינקעדיגען.

אט וויא דוא זעהסט!—האט דער הינקעדיגער גיענטפערט.

121) דער משוגענער.

— נים אויס צו האלטען פון אייערע קינדער — האט דער שטאדט גבאי געזאגט צו א שניידער אנ'עזות פנים — א גאנצען טאג לויפען דיא נאך דעם משוגע'נעם און שעמען זיך גאר ניט.

— איהר זייט אליין שולדיג אין דעם האט דער שניידער געענטפערט אז איהר האט א פראסטען שוסטער אנגענומען פאר דעם שטאדט משר־ גענעם דער פאר האבען דיא קינדער פאר איהם קיין דרך ארץ......אבער ווען איהר אליין וואלט דיא שטעלע אנגענומען צו זיין דער שטאדט משר־ גע'נער, פאר אייך וואלטען דיא קינדער געהאט גרויס דרך ארץ......

122) תשליך.

אַנ'אַלטער נייַנציג יעהריגער מאַן איז געלעגין אין בעט אַ פּאַרמאַ־טערטער און האָט געקרעכצט.

— וואָס איז דיר פּאָטער? וואָרום קרעכצסט דו? —האָט איהם זיין זאָהן געפרעגט.

— איך האָב מיר פאַרמאַכטערט גייענדיג צו תשליך — האָט דער גיענטפערט.

—היינט איז דאָך נאָך ניט ראש השנה? האָט דער זאָהן געפרעגט, היינט געהט מען דאָך נאָך נים צו תשליך.

— איך האָב מיך פערמאַטערט נים היינט—האָט דער אַלטער געזאָגט—נור דיא 90 מאָל וואָס איך בין געגאַנגען צו תשליך.

123) שלעכט גערעדט.

— דו ביזט שוין לאַנג אַ חתן? — האָט איינער געפרעגט בייא אַ קליין שטעדטיגען חתן—

— שוין באַלד אַ יאָהר ביז הונדערט מיט צוואַנציג יאָהר—האָט דער חתן גיענטפערט.

124) אַנ'עצה צום שלאָפען.

וואָס טוהט מען פאַר אַ עצה איך זאָל קענען שלאָפען? — האָט אַ גביר געפרעגט.

— לייגט דעם קאָפּ אויף אַ קיסען—האָט איהם איינער גיענטפערט, וועט איהר קענען שלאָפען.

— שטייץ!—האָט דער גביר געזאָגט—אויף וואָס דען ליגט מיין קאָפּ? אייער קאָפּ—האָט איהם יענער גיענטפערט—ליגט אויף שווינדעל.. דער פאַר קענט איהר נים שלאָפען....

125). א האלבע שעה משונע.

א קלוגער שדכן איז אין כעס געוואָרען אויף א יונגען מאנן פאר וואָס אויף יעדען שידוך וואָס ער האט איהם גערעדט, האט יענער געפונען א חסרון. דער שדכן האט איהם איבער גערעדט מיט אלע שטאָדטישע מיידלאך און ער האט זייא אויס בראַקירט, אויף יעדע האט ער געפונען א חסרון.

— נאָך איין מאָהל וועל איך פּרובּירען אייך ריידען א שדוך,—האט דער שדכן געזאָגט—א מיידעל, זיא איז רייך, שעהן, קלוג, געבילדעט, מיט נאָך פיעל מעלות, א גרויסע יחסן'טע, איהר קענט איהר געוויס, רבי שמעלקעס טאָכטער זיא איז דיא יורש'תע......

— א !—האט דער חתן געזאָגט—יעצט זייט איהר א מאלאדעץ! דער שדוך געפעלט מיר, נעהמט א ביסעל בראַנפען, (דער שדכן האט גענומען) נעהמט פאר בייסט, (דער שדכן האט פארביסען), — זעהט איהר האט דער חתן געזאָגט — אז איהר זייט קלוג בין איך גוט.... נור זאָגט מיר האט איהר שוין מיט דיא כלה גערעדט? איז זיא צופרידען?

— היינט קען מען מיט איהר ניט ריידען, זיא איז פארדרייט מיט דיא ירושה.... נור איך מוז זאָגען פריהער, דאָס זיא האט א חסרון, א האלבע שעה אין א יאָהר ווערט זיא משונע, און נאכדער ווערט זיא ווי־דער קלאָהר.

— דאָס איז א קליינער חסרון—האט דער חתן געזאָגט—איין האל־בע שעה אין א יאָהר איז ניט קיין געפאהר.

— גוט — האט דער שדכן געזאָגט — מוז איך וואַרטען אויף יענע האלבע שעה מיט איהר צו ריידען דעם שדוך מיט אייך, אין א קלאָרע צייט האב איך מורא זיא זאָל מיר ניט אָנזידלען און ארויס טרייבען פון איהר הויז.....

126) אמעריקאנער אחרונים.

איינער איז געקומען פון אמעריקא, האט ער דערציילט אז דארטען וואכסען אחרונים מיט דיא פיטום׳ס אראפ, ווייל אמעריקא איז אונטער דער ערד.

127) דער בעל השבון.

דער זעלבינער האט ערציילט; אז יום כפור האט ער מיטאג געגעסען בייא א מגיד פון א קלויז!

— וויא אזוי וועט א מגיד עסען אום יום כפור?—האט איינער איהם געפרעגט.

— גאנץ פשוט—האט יענער געענטפערט — דער מגיד איז פון דער ליטא, און ער איז א גרויסער בעל חשבון, האט ער אויס גערעכענט אז אין דער ליטא איז שוין נאך יום כפור.....

128) אגעצה אין א נויטה.

א יונגער מגיד איז געקומען אין א שוהל זאגען דיא ערשטע דרשה אויף זיין לעבען. פון שרעק האט ער פארגעסען זיין דרשה, ער האט זיך אומגעקוקט הין און הער, ער האט געזעהן דאס דער „עולם“ איז פול א־שול, האט ער באלד געפונען א־עצה בעפרייט צו ווערען פון זיין אונגליק.

— רבותי! האט ער א געשרייא געגעבען—עס הערט זיך שמיילעגעס, מיר דאכט זיך עס ברענט אין שטאדט.

דער גאנצער עולם האט זיך געלאזט לויפען, אין א פערטעל שעה צייט איז דיא שוהל ליידיג געווארען און דער מגיד איז אוועק געגאנגען איינהארן דיא דרשה......

129) א קליינער מאגען.

צו א קארגען נביר איז געקומען אנ׳ארעמאן בעטען איהם ער זאל איהם נעהמען אויף שבת. בייא מיר האט דער ארעמאן געזאגט—איז דער מאגען וויא א קינד פון 8 יאהר. דער קארגער האט זיך געלאזט איינרייי־דען און ער האט דעם ארעמאן געלאדען אויף שבת. ביים טיש האט דער ארעמאן געגעסען פאר דרייא מענשען, דער קארגער האט איהם גע־פרעגט: א מענש וואס האט א קליינעם מאגען וויא איין אכט יעהריגער קינד וויא קאן דאס אזוי פיעל עסען?

— איהר האט מיר נים פערשטאנען — האט דער ארעמאן געזאגט איך האב געמיינט אייך מודיע צו זיין אז מיין מאגען איז גרויס וויא דער גאנצער אכט יעהריגער קינד.

130) שבת׳דיגע קוגעל.

זאנטאג בייא טאג איז געקומען אנ׳ארעמאן צו א קארגען נגיר, און ער האט געבעטען עסען.

— איהר ווילט עסען שבת׳דיגע קוגעל?—האט דער קארגער געפרעגט דעם ארעמאן.

— ווארום נים?—האט דער ארעמאן געזאגט.

— אויב איהר האט ליעב שבת׳דיגע קוגעל ווילט איהר אזוי גוט זיין קומען צו מיר שבת וועט איהר געפינען קוגעל.... האט דער נגיר געזאגט נאר נים דעם קינפטיגען שבת, ווייל מיר פאהרען ארויס צו לאנד וועלען מיר איצט קומען אין א פאאר חדשים ארום.

131) דער שלעכטער פינטעל.

איינער האָט פיינד געהאַט זיך צו קורירען בייא דאָקטוירים, האָט מען איהם געפּרעגט: עס שטעהט דאָך ורפא ירפא....האָט ער ניענט־פערט: אין אונזערע תפלות שטעהט רפאנו ה׳ ונרפא, אָהן פּינטלעך, אבער אין ורפא ירפא שטעהט פינטלעך און איך האָב פיינד פּינטלעך......

132) דער פיינקוכען.

א משרת בייא א גביר האָט חתונה געהאַט מיט אנ׳אָרעמע מיידעל ויהי היום האָט ער צו איהר געזאָגט: איך פלעג זעהען וויא מיין בע״ב פלעגט עסען א פיינקוכען. מאָמער וועסט דוא פאר מיר אויך מאַכען דעם מאכל?

— איך האָב קיין פּוטער—האָט זיא געזאָגט.

— מאַך אָהן פּוטער.

— איך האָב קיינע אייער—האָט זיא געזאָגט.

— מאַך אָהן אייער.

— איך האָב קיין ווייצענע מעהל—האָט זיא געזאָגט.

— מאַך מיט קאָרענע מעהל.

— איך האָב קיין סקאָווראָדע (א באַק פאַן).

— מאַך אָהן א סקאָווראָדע—האָט ער געזאָגט.

וואָס טהוט מען ניט צו ליעב א מאַנן?....זיא האָט גענומען קאָ־רענע מעהל, פערטישט מיט וואַסער, געליינט אויף הייסע קוילען באַקען. פון איין זייט איז פאַרברענט געוואָרען, פון דיא צווייטע זייט איז רויה גע־בליעבען, זיא האָט איהם דערלאַנגט ער האָט געגעסען און האָט געזאָגט: דער טייוועל ווייסט אין וואָסערע מאכלים דיא גבירים קאָכען זיך.... מע קען דאָך דאָס אין טויל ניט געהטען....

133) אַנאַנדער שפּייז.

איינער האָט געהאַט א שלעכטע בייזע פרויא, זיא פלעגט פיינט האָבען צו געבען צדקה אנאָרעמאַן. ויהי היום האָט איהר מאַנן געבראַכט אנאָרעמאַן און האָט געזאָגט צו איהר: וואָס האָסט דוא אונז צו געבען מיטאָג עסען?

— איך האָב פאַר אייך קריינק און יסורים.—האָט זיא געזאָגט מיט א גרויס בייזער.

— איינע עס דוא און דיא צווייטע גיב דעם אורח—האָט ער געזאָגט איך וועל פאַר מיר געפינען אנ׳אַנדער שפּייז......

134) זיך מישען אין אַ פרעמדען עסק.

פרייטאָג נאָך האלבען טאָג איז א רב אין א קליין שטעדטיל געגאַנגען אין באָד. אראָפּגייענדיג פון דיא פאָלעס איז ער געוועזן זעהער צוהיטצט, איז ער ארויס געגאַנגען אין צווייטען חדר וואו מען קיהלט זיך אָב. ער האָט זיך געזעטצט נאקעטערהייט אויף אשעפעלע קאַלטע וואַסער. איינער א לץ האָט גענומען א ריטעל ארויס געצווינגען פון בעזעם, אבגעריסען דיא בלעטלעך, און געגעבען דעם רב אשמיטץ איבערן נאקעטען...... אז ער האָט דערלאַנגט א שפּרונג פון שעפעלע, און האָט זיך אומגעקוקט זעהען ווער עס האָט איהם דעם שמיטץ געגעבען.

— האָט קיין פאַריבעל ניט רבי — האָט דער לץ געזאָגט — איך האָב געמיינט אז דאָס איז מיין דוד׳קע.

— און אז דוד׳קע — האָט דער רב געזאָגט — דאַרף מען געבען אזא שמיטץ?

— רבי! — האָט דער לץ גיענטפערט — צו וואָס מישט איהר זיך זיך צווישען מיר און דוד׳קען? וואָס איז דאָס אייער עסק?......

135) איבער א קליינקיים.

א דינסט מערכען האָט גענומען זיבען גילדען א זמן (האָט הייסט א האלב יאָהר), דיא גאנצע זעכס חדשים האט זיא געהארעוועט וויא אין טאצקעס.... סוף זמן האט דיא בעל הבית'טע זיך צובייזערט אויף איהר, האט זיא איהר גענעבען פינף קאפייקען און דעם רובעל האט זיא געזאגט ועט זיא איהר ניט געבען.

— דערלאנג אין סוד—האט איינער געזאגט צו דיא דינסטערכען, דוא וועסט געוויס געווינען.

— איבער א רובל—האט דאס דינסטמערכען גיענטפערט—לוינט ניט זיך ביין מאכען מיט אבעל הביתט'ע....

136) דיא תורת.

א פריסטאוו איז געקומען אין א יודישען מנין וואס ער איז ניט געוועזען געמעלדעט, און האט צונענומען דיא ספר תורה און האט דער־לאנגט אין סוד. דער סודיא איז געווען א גרויסער יודענפריינד, האט ער געזאגט: איידער יודען האבען מקבל געווען דיא תורה האט גאט אללע פעלקער געוואלט געבען דיא תורה נור זייא האבען ניט גענומען, וואס האסט דוא פריסטאוו יעצט מיישב געווען אזוי שפעט צו צונעהמען בייא זייא דיא תורה? הייגט ביסט דוא מיט דיא יודישע תורה גאר קיין מחותן ניט....גיב זייא אב דוא ספר תורה צוריק....

137) וואָס טויג דיר אָהן קוליעס.

וואס לויפסטו אזוי פריה צו הויזע? — האט איין אָרעמאן נעפרעגט בייא דעם אנדערן.

איך לויף אהיים צוריק, איך האב דארטען פארגעסען מיינע קוליעס.

138.) מען גנבת.

פאר וואס—האט איינער געפרעגט—פערד קוילעט מען נים און מע עסט זייא נים, פאר וואס זיינען זייא וויינער פאראן וויא אקסען וואס מען קוילעט זייא ?

— וויל—האט איינער גיענטפערט—פערד ווערין גענגבת און פאר קויפט.

— דארף דאך אין יענעם ארט זיין פיעל פערד ?

— פארשטייסט דוא—האט יענער גיענטפערט — פון יענעם ארט גנבת מען אויך אוועק. וחוזר חלילה......

139.) א קלוגער רב.

בייא א קלוגען רב האט מען געפרעגט : עס שטעהט דאך אל תרבה שיחה עם אשה, פאר וואס רעדט איהר מיט ווייבער ?

— עס איז בעסער צו ריידין מיט א אידענע—האט דער רב גיענט־פערט—און טראכטען אין נאט, איידער צו ריידין מיט גאט און טראכטען פון א אידענע....

140.) דיא עדות.

איינער האט זיינעם א בעקאנטען אנגעקלאגט דאס ער האט בייא איהם ארויסגעגנבת זיין אוהר.

— האט איהר עדות ?—האט דער סודיא געפרעגט.

— איך האב צעהן עדות—האט דער קלעגער געזאגט.

— מיט וואס קענט איהר אייך פערטהיידיגען ?—האט דער סודיא געפרעגט דעם אנגעקלאגטען.

— גאנץ איינפאך—האט דער גנב געזאגט—אז צעהן מענשען האבען געזעהן וויא איך האב ארויס געגנבת, ווארום האבען זייא מיר געלאזען גנבנען ?

דער גנב איז דאדורך בעפרייט געווארען.

141) א ריכטיגער בעווייז.

פאר וואס איז זומער הייס?—האט איינער געפרעגט.
— ווייל ווינטער הייצט מען דיא אויוונס — האט איהם איינער גע־ענטפערט—און א ריכטיגען בעווייז דער צו: זומער אז מען הייצט ניט דיא אויוונס איז טאקע ווינטער קאלט......

142) טויזענד עדות.

— וואס ענטפערסטו אויף דיא רייד פון דיא פינף עדות? — האט דער שופט געפרעגט א גנב—זייא זאגען דאך אז זייא האבען אליין געזעהן ווי דו האסט גע׳גנבת!
— טאלע וואס זייא זאגען—האט דער גנב געענטפערט—פינף מענ־שען זיינען דאך ניט דיא גאנצע וועלט, אט וועל איך דיר בריינגען טויזענד עדות וואס האט ניט געזעהן.

143) דער דאקטאר פהילאזאף.

אין א גרויסער שטאדט איז געגאנגען א קליין שטעטעלדיגע אידענע אויף דער גאס, זיא איז געפאלען און האט זיך שטארק אפגעשלאגען איהר האנד, זיא ניט אקוק אויף א פאראדנע טהיר פון שטוב איז אויפגעשריבען דער נאמען דאקטאר, איז זיא שנעל אריינגעגאנגען און האט אנגעפאנ־גען שרייען הערר דאקטאר! גיט מיר א רפואה צו מיין האנד, ראטע־וועט מיך......
— איך בין קיין דאקטאר מעדיצין — האט ער איהר געענטפערט — נור דאקטאר פהילאזאף!
— וואס איז דאס פאר אטין קריינק? — האט דיא אידענע גע־פרעגט......

144.) אין חעלם שלאָפט מען.

א חעלמער האָט בעקומען א טעלעגראַמע בייא נאַכט ער זאָלל למע"ה ארויסשיקען סהורה וואָס יענער האָט נייטיג געהאַט. דער חעל־מער האָט גיענטפערט, באלד א בריף געשריבען: איך קאָן אייער בקשה ניט ממלא זיין, וויל אין חעלם שלאָפט מען!....

145.) שאַדע דער שנעע.

אין חעלם *) איז ארויסגעפאלען דער ערשטער שנעע צו דיא ערשטע סליחות, דיא ראשי הקהל האָבען גערופען דעם שמש און האָבען איהם געזאָגט? ער זאָל זיין פאָרזיכטיג דעם שנעע ניט צוטרעטען.....

— איך מוז דאָך אבער גטהן קלאַפען צו סליחות האָט דער שמש געפרעגט.

— מיר וועלען זאָגען דעם שבת־גוי (וואָס שבת פארלעשט ער אין שוהל דיא ליכט) ער זאָל דיר טראָגען אויף זיך......

146.) גאַנץ שטאָדט לאָדענס אויף איין אָרט.

אין חעלם האָט דער שמש געלאָזט מאכען אַן׳אסיפה, ער האָט פון זייא געבעטען מען זאָל איהם צו דיא סליחות צייט געבען נאָך איינעם א געהילף, און האָט געזאָגט א טעם ווייל ער פאַנגט אָן צו קלאַפען אין איין עק (ברעג) שטאָדט, ביז ער קומט צו דיא צווייטע זייט שטאָדט ווערט שפעט.

בייא דיא אסיפה איז געבליבען: מען זאָל פאר נאַכט צוזאמענטראָ־גען אללע לאָדענס פון גאַנץ שטאָדט אויף איין אָרט און דער שמש זאָל שטעהן און קלאַפען אויף איין אָרט אלע לאָדענס אויף איין מאָל.

---

*) דיא שטאָדט לייט פון חעלם האָבען זוכה געוועזען צו א גרויסען נאָמען אלע רופען זייא „חעלמער גאָראָנים“!.....

147) דער חעלמער אריחש.

א רייזענדער איז אמאל געקומען אין חעלם און האט בעזוכט דעם בית המדרש האט ער געזעהן אויף דעם גרויסען אויווען שטעהט אויף גע־שריבען זה התנור (דיזער אויווען) שייך (געהערט) לבית המדרש הגדול.

— צו וואס דארף מען דעם אויפשריפט ?—האט ער געפרעגט.

— טאמער ווען מען איהם אוועק גנבנען—האט איהם א חעלמער בעל הבית געענטפערט.

148) דער רבי מיט דיא חסידים

עלטערע חסידים זיינען געזעסען בייא דעם רבי׳ן אין קלויז און הא־בען גערעדט, פהילאזאפירט ווענען דיא וועלט, זייא האבען געפונען גרויסע פעלערין אין דיא גאנצע בריאה.

— ווען איך וואלט געוועזן גאט—האט איין חסיד געזאגט — וואלט איך געמאכט דאס אלע מענשען זאלען ווערען חסידים......

דער צווייטער חסיד האט געזאגט: ווען איך וואלט זיין גאט, וואלט איך געמאכט אין אללע טייכען זאלל זיין אנשטאט וואסער — בראנפען.

דער דריטער חסיד האט געזאגט: ווען איך וואלט געוועזן גאט, וואלט איך אריין געגעבען א גוטע מחשבה אלע מיליאנערין זייא זאללען זייער גאנצען פארמעגען אריין שיקען א פדיון אונזער רבי׳ן ואלל לעבען.

דער רבי האט דאס געהערט, האט ער זיין טיהר געעפינט און גע־זאגט: קינדערלעך! הערט מיר אויס, ווען איך וואלט געוועזן גאט, וואלט איך מאכן דיא זעלבע וואס גאט טוהט.

.149) דער בעל מקובל.

אין חעלם איז געווען א רב וואס ער פלעגט האבען עסקים מיט שדים, ער האט געזאגט דאס ער קען ריידען מיט מלאכים. א פרעמדער יונגער מאנן האט געוואלט וויסען אויב דאס איז אמת. האט ער געמאכט א פראבע, ער האט זיך בעהאלטען אין שוהל—וואו דער רב פלעגט לער־נען דיא קבלה—אויף דעם געוועלב ארויפגעקראכען, געקוקט דורך דיא לאך וואס דיא שטריק פון הייננלייכטער איז ארי,נגעצוגען, ער האט געזעהען וויא דער רב לויפט ארום הין און הער, האט דער יונגער מאנן אריינגע־שטעקט זיין מויל אין יענער לאך און האט געגעבען א געשרייא: יחזקאל! יחזקאל! איך מלאך פצפציאל רוף דיר.

— הנני!—האט דער רב גיענטפערט.

— טוה אויס דיינע שיך!—האט דער רב געהערט אקול פון אויבען.

דער רב האט אויסגעטאהן דיא שיך.

— געה ארויף צום ארון הקודש!

דער רב איז ארויפגעגאנגען.

— ציה זיך אויס אויף דער ערד!

דער רב האט זיך אויסגעצויגען אויף דער ערד, ער איז דארטען גע־לעגען אהיפשע צייט, נאכדעם האט ער געפרעגט: רבונו של עולם! אדער גוטער מלאך, וואס זאל איך יעטצט טאהן?

— יעטצט — האט דער רב געהערט א שטימע וויא עס וואלט גע־רונערט—יעטצט לייען דעם פסוק ישקני.....

פון גרויס שרעק איז ער אנטלאפען פון שוהל, און פון דענסט־מאל אן האט ער אוועקגעווארפען דיא קבלה און האט געלערנט גאנץ אנדערש....

150) א סימן מובהק.

אין חעלם האָט מען א מאָל געפונען א געהרג׳תן יודען, האָט מען איהם אריינגעטראָגען אין „הקדש״ און דער רב האָט אויס גערופען אין שוהל מען זאָל קומען זעהן דעם מת, טאָמער וועט מען איהם ערקענען.

אין דעם זעלבען טאָג איז געקומען א אידענע און האָט געזאָגט ברמעות שליש! רבי! דער געהרג׳תער איז מיין מאַן,

— האָסט דוא אויף איהם א סימן?

— יא, רבי, איך האָב אויף איהם א סימן מובהק ער איז געווען א זאהיקער.

— דאָס איז קיין סימן ניט—האָט דער רב געזאָגט—אין זאהיקע איז דאָ אויף דער וועלט?

151) אַ מאָל און היינט.

— פאר וואָס — האָט איינער געפרעגט — פלעגט מען א מאָל דרר קען יודישע ספרים מיט גרויסע גליונות און היינט מיט גאנץ קליינע גיליונות?

— ווייל—האָט דער צווייטער גיענטפערט—א מאָל האָט מען פיעל געלערנט, און יעדער למדן פלעגט צו שרייבען הערות און חידושי תורה, היינט לערנט מען ווייניג, מען שרייבט ווייניג חידושים, צו וואָס ברויכט מען דיא גרויסע גליונות?

152) דער צווייטער ראָטהשילד.

— פאר וואָס האָסט דוא חתונה געהאט מיט אנ׳ארעמע בלינדע מיידעל,—האָט איינער געפרעגט בייא אנ׳ארעמאַן.

— וואָס בייא אַנ׳אנדערען איז א חסרון איז בייא מיר א מעלה — האָט דער אָרעמאַן גיענטפערט—דורך איהרע בלינדע אויגען וועל איך זעהן פיעל נדבות, איך וועל דורך איהר מאסף ממון זיין און מיט דער צייט וועל איך ווערען א צווייטער ראָטהשילד......

153) אַ בעל רחמים.

— און פאר וואָס האָסטו חתונה געהאַט מיט אַ כלה אויף צוויא קוליעס? — האָט דער חבר געפרעגט בייא יענעם אָרעמאַן.

— זעהסטו איך בין ניט דוא, — האָט דער אָרעמאַן געזאָגט—דאָס ערשטע האָב איך געהאַט אויף איהר רחמנות, ווער וועט מיט אַזא קיי־ליקע וועלען חתונה האָבען. און צווייטענס פאר מיר איז בעסער אַ ווייב אויף צוויא קוליעס, ווייל זיא דאַרף אַ גאַנצען טאָג ארום געהן אין דיא הייזער, וואָלט זיא מיט געזונדע פיס זיך באַלד געווים איינמידען ארום צו געהען, אָבער דיא קולעס וועט ניט שאַדען, זייא וועלען זיך קיין מאָל ניט איינמידען.

154) האלב אין דער ערד.

אַ לאָנדאָנער רעדאַקטאָר האָט אַ מאָל געררייזט, ער איז געקומען אין אַ קליינע שטעדטיל אין בעסאַראַביע, ער האָט דאָרט געזעהן דעם ערשטען מאָל אויף זיין לעבען אַ בלאָטע ביז דיא קניא, האָט ער געשרי־בען איז זיין בלאַטט אונטער אַלע אַנטיקען וואָס ער האָט אויף זיין רייזע געזעהן, דאָס ער האָט אין רוסלאַנד געפונען אַ געגענד וואָס מענשען גע־הען האלב אין דער ערד און האלב אויף דער ערד.....

155) אַ תשובה פון אַ הויקער.

— דיר איז ווייניג וואָס דוא האָסט אַ הויקער, האָסט דוא דער צוא גענומען אַ בלינדע ווייב? — האָט מען געפרעגט בייא אַן אָרע־מאַן.

— אָט דער פאַר — האָט דער אָרעמאַן געענטפערט — האָב איך גענומען אַ בלינדע ווייב זיא זאָל מיין הויקער ניט זעהן......

156) א ווייבערשע פרעטענזיע.

א מאנן האט א מאָל געגעבען זיין ווייב געלד זיא זאָל קויפען פאר איהם א פלעשיל ביער, זיא איז געגאנגען, געקויפט. טראָגענדיג אהיים איז זיא געפאלען, צו בראָכען דיא פלאש ביער און פארשטאָכען א האנד. זיא איז אריינגעפאלען אין שטוב מיט א כעס, גענומען שילטען דעם מאנן מיט טויטע קללות, שרייען אויף איהם מיט משונה קולות.

— וואס בין איך שולדיג?—האט דער מאנן זיך געבעטען רחמים ותחנונים בייא איהר,—וואס תאסטו צו מיר?

— ער פרעגט נאָך!—האט זיא געשריען—ווער דען איז שולדיג? דוא וואָלסט מיר קיין געלד געגעבען, וואָלט איך ניט געגאנגען און וואָלט ניט געפאלען....

157) דרייא תירוצים.

בעת עס האט זיך אין חעלם ניעפינט מיראָוואי - סוף, האט א אידענע אָנגעקלאָגט איהר שכנ'תה אז זיא האט בייא איהר געליהען א טאָפ א גאנצען און האט אָבגעבראכט איין צובראָכענעם.

דער סודיא האט געלאָזט רופען דיא אָנגעקלאָגטע שכנ'תה, און האט איהר געפרעגט: וואס זאָגט איהר? איז אמת וואס יענע אידענע קלאָגט אויף אייך?

— אויף איהר בלבול — האט דיא אָנגעקלאָגטע גיענטפערט — האב איך דרייא תירוצים; איין תירוץ: איך האב בייא איהר קיין מאָל ניט געליהען א טאָפ......צווייטער תירוץ: דער טאָפ איז פריהער אויך געווען צובראָכען....דריטער תירוץ: איך האב איהר אָב גיגעגעבען א גאנצען...דא אליין האט איהם נאכהער צובראָכען.

158) אַ ריכטיגער ענטפער.

דער גאון רבי יונתן פּראגער, איז געווען בעקאנט מיט דעם קעניג. אַ מאָל האָט דער קעניג געזעהן דאס רבי יונתן געהט אויף דער גאס ניט וויא געוועהנליך, ער לויפט שנעל, דער קעניג האָט געשיקט זיינעם אַ דינער רופען רבי יונתן צו זיך און ער האָט איהם געפרעגט:

וואו היין געהסט דוא?

— איך וויים ניט!—האָט רבי יונתן גיענטפערט.

— דוא פּארדיענסט אַ גרויסע שטראָף — האָט דער קעניג געזאָגט — דוא לאַכסט פון מיר, דען וועלכער מענש וויסט ניט וואו היין ער געהט?

— חלילה! — האָט רבי יונתן גיענטפערט — איך לאַך ניט פון דיר, גרויסער קעניג, נור איך זאָג דיר דעם אמת, אָט זעהסט דוא דאָך, איך האָב געוואָלט געהן אין שוהל לערנען און איך בין געבראַכט געוואָרען אין פּאלאַטץ. ווען דוא, קעניג וואָלסט מיר געפרעגט: וואו היין איך וויל געהן, וואָלט איך דיר גיענטפערט: אין שוהל לערנען תורה.

דער ענטפער איז דעם קעניג געפעלען געוואָרען, ער האָט איהם דער פאר געשאָנקען אַ שעהנע מתנה, און ער האָט איהם אוועק געשיקט בשלום אַ היים.

159) אַ קלוגע אַנטוואָרט.

אויף אַנ׳עקזאמען האָט מען געפרעגט בייא אַ שילער וויפיעל איז 2 מיט 2?

— 40 — האָט דער שילער גיענטפערט.

— וויא אזוי קומט אויס גראדע 40?

— וייל צווייא מיט צווייא איז 4 און דיא פּראַגע איז אַ נאַיל.. צוזאמען איז 40.

160) א מתנה.

א רבי איז א מאל קראנק געוואָרען, האבען זיינע חסידים איהם געשאָנקען יאָהרען, יעדער האָט אויפגעשריבען אויף א צעטעלע וויפיעל ער שיינקט פון זיינע יאָהרען דעם רבי'ן. דעם צעטעל האָט מען אוועק געטראָגען צו דעם רבי'ן ער זאָל זעהן וויא זיינע חסידים זיינען איהם געטרייא, דער רבי האָט געזעהן דאס זיין גבאי האט איהם דרייסיג יאָהר מיט דרייא שעה געשאָנקען.

— וואָס איז דאס פאר א חשבון? — האָט איהם דער רבי געפרעגט.

— א פראָסטער חשבון—האט דער גבאי גיענטפערט—דרייא שעה שיינק איך אייך פון מיינע יאהרען און דרייסיג יאהר שיינק איך אייך פון מיין ווייב'ס יאהרען.

161) דיא אלטע פריילין.

אנ'אלטע מיידעל איז א מאל גערופען געוואָרען אין מיראָוואָ'ר סוד אלס ציינגערין.

וויא אלט זיינט איהר, פריילין? — האָט דער סודיא געפרעגט.

דיא מעדכען האָט זיך ערשראָקען, און זיא האט געשוויגען.

— איך פרעג דאָך אייך וויא אלט איהר זיינט?—האט דער סודיא ערנסט געפרעגט.

זיא האט ניט גיענטפערט, נור זיא איז רויט געוואָרען. דער מיראָוואָי-סודיא האט באָלד פערשטאַנען פאר וואס זיא וויל ניט ענטפערין, האט ער צו איהר געזאָגט: מיט אייער שווייגען מאכט איהר נאך ערגער, ווייל וואס עס געדויערט לענגער ווערט איהר דאָך עלטער......

162) ראָטשילדס מוטער.

גאָדולא דיא מוטער פון ראָטשילד, האָט געלעבט זעהר לאנג, אין איהר נייינצינסטען יאָהר האָט זיא אָנגעהויבען צו ווערען שוואך און קריינקלעך, און האָט זיך געלאָזט קורירען פון א גרויסען דאָקטאָר, און עס וואר אלס ער האָט איהר קוריט אפּאָר חדשים, און זיא האָט זיך ניט געשפּירט בעסער, האָט זיא צו איהם געזאָגט „וויא איך זעה קורירט איהר מיך נור עפּעס וויא איינע איינגעבילדעטע קראַנקע, און איך בין אין דער ווירקליכקייט קראַנק, „פּערצייהען זיא מיר מאדאם“ האָט ער איהר געענטפערט, „פון אלט קען מען ניט מאכען יונג“, ניין ליעבער הערר דאָקטאָר האָט זיא איהם געענטפערט, „איך דיינק גאָר ניט דער פון דאס איך זאָל ווערין איננער, איך וויל נור ווערין עלטער“.

163) דיא דרייערלייא הלואות.

עס זיינען דאָ דרייערלייא הלואות אין דער וועלט פון וועלכע מען דארף זיך היטען, איין אָרעמען מענשען זאָל מען ניט לייען קיין סך, א נגיד זאָל מען ניט לייען א קליינינקייט און א ספרביידען ניט.

164) ווען עסט דער מאַן גוט, ווען עסט דיא ווייב גוט ווען עסען ביידע גוט און ווען עסען ביידע שלעכט.

דיא ווייב עסט גוט ווען זיא ליעגט אין קינפּעט, דער מאן עסט גוט בעת ער זיצט אין סוכה, זייא ביידע עסען גוט, בשעת זייא זיינען בייא איינעם אנדערין אויף א שמחה, און ביידע עסין קדחת אויף זייערע איין איינענע שמחה.

165) א וואתש צו איין נעבורטס טאג.

איין געוויסער אלטער מאן וואס ווער א גרויסער נביר פלעגט מאכען אלע יאהר איין גרויסען מאלצייט אין זיין געבורטס טאג, און פלעגט בייא יעדעס מאל זאגיין דאס ער איז מיט א יאהר איינגער וויא פאר א יאהרען, דאהער האט איהם זיין איידים בייא אזוי איין מאלצייט צו געוואונשען „הלואי שווער זאלען מיר זוכה זיין צו טרינקען אויף אייער בר מצוה".

166) איינע שעהנע שולד בעצאהלונג.

איין געוויסער פירשט וואס האט געהאט איין אייזען פאבריק האט געלאזט זיך אויס בויען א מעכטיגען פאלאץ, און צווייא אידען האבען איהם צו געשטעלט דיא מאטעריאלען דערצו, און עס ווער אלס איינער פון זייא איז אריין געקומען צו איהם בעטען בייא איהם געלד, און האט איהם געטראפען בייא איינער שלעכטען הומאר (בייז) איז ער געווארען אויף איהם אין כעס און האט אן געחאפט איין שטיק אייזען וואס מען האט איהם געבראכט פון עם פאבריק, און האט איהם דורך געבראכען דיא ביינער און ארויסגעיאגט פון שטוב, קוים איז ער ארויס האט איהם באגעגינט דער צווייטער איד וואס האט אויך געוואלט אריינגעהן צו דעם פירסט אום געלד צו בעטען, און האט איהם געפרעגט צו האט ער וואס באקומען בייא איהם „קיין בארעס געלד" האט ער איהם גיענטפערט נור אייזען, „גאנץ גוט" האט זיך דער אנדערער גערופען, מיר וועט עס יעצט צוניץ קומען בעסער אלס געלד, „נוא ווען אזוי" האט איהם יענער גיענטפערט, קענסטו געהן, דען דוא וועסט עס געוויס בעקומען, נך איז ער אריין צו דעם פירסט און האט צו איהם געזאגט „איך האב געהערט דאס זייא צאהלען איהרע שולדען מיט אייזען, איך נעם עס אן גערין". ווער האט עס דיר געזאגט, האט דער פירסט געפרעגט האלב בייז, „דער יודע וואס איז יעצט ארויס פון דיר האט עס מיר געזאגט", האט איהם דער איד גיענטפערט, דער פירסט האט דיעזען שטאך ווארט זייער גוט פערשטאנען און האט זייא ביידען בעצאהלט מיט בארעס געלד.

167) אַ גוטער אַנטוואָרט,

עס וואַר אַ קליין שטעדטעלע וואָס זיא האָט געהאַט אין זיך מעהר
גים וויא צעהן דערוואַקסענע מענשען וואָס מען האָט פון זייא געקאָנט מאַ־
כען אַ מנין, און דאָך האָבען זייא געהאַט אַ שולכעלע מיט איין בית עולם דער
בייא, איין מאָל איז דורך געפאָרין אַ רייזענדער וואָס האַט דאָרט שבת גע־
האַלטען און האָט זייא געפרעגט „וואָצו דאַרפט איהר איין בית עולם מיט אַ
שולכעל, סמה נפשך ווען איהר אַלע אימער לעבען ברויכט איהר קיין בית עולם
ווען איינער שטאַרבען דאַרפט איהר קיין שול, דען עס וועט קיין מנין בלייבן
דיר דאַרפין עס פאַר איין דורכרייזענדער, האָט איהם דער פרנס געענטפערט.

168) אַ גרויסער טרייסט.

עס וואַר אַ מאָל איין רייכער מאַן וואָס וואַר אַ גרויסער נאַר, און
האָט זיך דאָך געהאַלטען פאַר זייער קלוג, איין מאָל האָט ער זיך דערפון
אַזוי ווייט גיקלעמט דאָס ער איז קראַנק געוואָרען און האָט אָנגעהויבען צו
ריידען פון וועג „אוי ווייא איז מיר“ האָט זיך דיא ווייב אָבגערופען איך האָב
מורא דאָס ער האָט דעם שכל פערלאָרן חלילה, „בעהיטע גאָט“ האָט זיך
דער דאָקטאָר צו איהר אָבגערופען, „וויא קען אַ מענש פערלירען אַזוי אַזאַך
וואָס ער האָט קיין מאָל נים געהאַט, זאָגט בעסער ער איז משוגע געוואָרין“.

169) איינע שעהנע איינלאַדונג צו אַ מאָלצייט.

איין געוויסער גרויסער נגיד וואָס וואַר איין פראָסטאַק האָט געמאַכט
אַ גרויסען מאָלצייט אויף וועלכע עס וואַרען געלאַדען אַלע גרויסע לומדים
און גרויסע חכמים, האָט ער לבד ריזע געלאַדען צו זיך אַ פּאָר פראָסטע
נגידים, „איך בעט אייך קומט צו מיר“ האָט ער געשריבען צו זייא אין
בילעט, דען זאָנסט וועל איך דאָך נים האָבען מיט וועמען אַ וואָרט אויס
צו ריידען בייא דעם טיש.

170) דער ריכטער.

איין געוויסער ריכטער (דין) האָט זיך געלאָזט בעשטעכען (משחד זיין) פון איין צד אין געריכטס הויז גופא, מען האָט איהם אריין גערוקט דאָרט אין האנד שטילערהייט אונטער דעם טיש פינף גרויסע מטבעות און ער האָט געפּסקעט וויא יענער האָט געוואָלט, קומענדיג אהיים אָבער האָט ער זיך ארום געזעהען דאס דיא פינף גרויסע מטבעות ווארען נור פּיאטאקעס „אוי, אוי", האָט ער זיך אָבגערופען „האָבען מיר דאָס היינט א פאלשע וועלט א ביסעל".

171) אַ קלוגע תשובה פון אַ רב.

עס וואר א מאָל אין איין שטאָדט א גרויסער גביר וואָס איז נור רייך געוואָרען פון אונרעכטע רווחים, און וואר דערצו א גרויסער קאַרגער, נון האָט זיך איהם געטראָפען א סיבה אויף זיינע נאָנץ אלטע יאהרען דאס ער איז געשטאָרבען, און חברה קדישה האט פערלאנגט קבורה געלד צוויא טויזענד דוקאטען, דיא יורשים האָבען עס ניט געוואלט געבען און האבען עס אָנגעקלאגט אן דעם קעניג, און ער האָט געלאָזט רופען באלד דעם רב צו זיך און האט איהם געפרעגט, ווארום פערלאנגט מען פון דעם גביר אזוי פיעל קבורה געלד, „פערצייהען זייא אייערע קעניגליכע מאיעס-טעט", האָט איהם דער רב געענטפערט, אונזערע חכמים זאגען דאס דיא וואוכערער (פּראָצענטניקעס) וועלען נים אויפשטעהן תחית המתים, נון ווען דאָך דיעזער גביר וואס וואר נור איין וואוכערער בלייבען ליעגען אויף אונזער בית עולם אימער און אויביג, נון וועט ער זיין צוליעב איהם אליין שטענדיג פערנומען, און ער קאָסט אונז אליין קרן געלד לבד א שויער ארום מעהר אלס צווייא טויזענד דוקאטען, דען ער איז אין רעכטען שטאָדט. דער קעניג האט זיך פערנאנדער געלאכט, און האָט געהייסען בעצאהלען ביז איין גראָשען.

---

172) א נייער נוסח אין צדוק הדין.

אין צדוק הדין שטעהען דיעזע ווערטער „ה׳ נתן וה׳ לקח יהי שם ה׳ מבורך״ נון האט זיך געמאכט דאס בייא איינעם איז געשטארבען איין עלטער פעטער וואס וואר איין גרויסער גביר, און האט איהם געמאכט פאר דעם יורש, און דערפאר וואר ער בייא דער לוית און אויך אויף דעם בית עולם און האט געזאגט צדוק הדין זייער פלייסיג. נור וויא עס איז געקומען צו יענע פאריגע ווערטער, ה׳ נתן וה׳ לקח, האט ער פארקערט געזאגט ה׳ לקח וה׳ נתן, אוו דאן האט שוין דער צו געפאסט בעסער דער סוף, „יהי שם ה׳ מבורך מעתה ועד עולם״.

173) דיא פראגע פון איין קארנען.

איין גרויסער גביר א קארנער איז א מאל קראנק געווארען אויף א היץ קראנקהייט, און עס וואר אלס דיא דאקטוירים האבען איהם אב געזאגט דאס לעבען, דא האבען ווייב און קינדער אפעלירט צו גאט, מען האט געלאזט תהלים זאגען און מען האט צו טהיילט פופציג רובעל צדקה, און גאט האט געהאלפען דען ער איז געבליעבען לעבען, און עס וואר אלס ער איז שוין רעכט געזונד געווארען, און האט זיך אנגעהויבען ארום צו זעהען זיין קאפיטאל, און איז געוואר געווארען דאס מען האט צו טהיילט פופציג רובעל צדקה, איז ער געווארען בייז און האט אנגעהויבען צו שילטען דיא ווייב פאר וואס זיא האט עס צו געלאזען, „האב נים צו טאהן״, האבען זיך דיא קינדער צו איהם אב גערופען, דוא האסט אונז אלליין געבעטען דאס מען זאל פופציג רובעל צו טהיילען, „אזוי האט ער זיך אב גערופען, אזוי? אין אזא היץ בין איך עס געלעגען דאס איך זאל א זעלבעס תייסין״.

174) אַ גרויסער העלד.

איין געווּיסער יודע איז געשטאַנען דער בייא וויא איין אַפּיצער איז אראָב געפאַלען פון א פערד „אַ שאַנדע“! האט זיך דער אידעל אָבּ גער רופען, אַזוינס וואָלט מיר שוין ניט געטראָפּען. בּיסטו דאס אזי איין גרויסער רייטער“? האָט איהם דער אָפּיצער געפרעגט, „ניין“ האט איהם דער יודע גיענטפערט, גלאָט איך וואלט נאר אויף דעם פערד ניט ארויפגעקראָכען.

175) איין בייסענדער אַנטוואָרט.

אין איין געווּיסען טהעאַטער וואר איין געווּיסער אקטיאָר וואס האט געהאט איין גרויסעס געהאַלט (שכירות) און וואר דאך גאנץ ארעם, און ווידער וואר דארט אין דעם זעלבּינען טהעאַטער איינע אקטריסע וואס האט געהאט איין קליינעם געהאלט און וואר זייער רייך, איין מאל האט זיא איהם געפרעגט, וואס איז דיא מעשה מיט אייך, איך האב איין פיעל קלענערעס געהאַלט אלס איהר האט, און דאך זייט איהר ארעם און איך בין רייך? „ווייל וואס אייך מאַכט רייך, מאַכט מיר ארעם“, האט ער איהר גיענטפערט,

176) דער פּאַרוקענמאַכער.

איין געווּיסער פּארוקענמאַכער האט אויף געהאַנגען א שילד (סיין) איבער זיין טהיר אויף וועלכען עס ואר אויס געמאלט וויא אבשלום רייט אויף זיין אייזעל און בּלייבּט הייננען מיט זיינע האָר אן א בּוים, און יואב שטעכט איהם, און אונטען וואר אונטער געשריבען „וואָלט ער אהַער איין פּארוק געטראָגען, וואלט ער ניט געהאַנגען געוואָרען“.

---

177) א פרומער גנב.

איין געוויסער גנב וואס וואר זעהר פרום אין אללע אנדערע ענינים האט געפונען א מאל א בייטעל מיט געלד, קוים האט ער עס אויפגעהויבען, האט ער דערזעהן וויא עס געהט א אידעל דיא הענד פערבראכען זוכט און וויינט, „וואס האט איהר פערלארען"? האט ער איהם געפרעגט „איין בייטעל מיט געלד" האט איהם יענער גיענטפערט, „איך האב עס געפונען", נון זאגט מיר סימנים וועל איך אייך דאס אבגעבען, האט איהם דער גנב אבגיענטפערט, נון האט דער אידעל געזאגט סימנים, און עס וואר ריכטיג זיינע, און דער גנב האט עס איהם אבגעגעבען, און אלס דער אידעל האט איהם געוואלט שיינקען וואס דער פאר און ער האט ניט געוואלט נעהמען, האט ער איהם אריינגעבעטען אין א שיינק אויף א שנעפסיל, און דארט זיצענדיג מיט איהם צוזאמען האט ער ארויס גענאנבעט בייא איהם דיזעס בייטעל געלד, נון האט מען איהם אן גענומען און ער האט עס געמוזט אבגעבען, און אלס מען האט בייא איהם געפרעגט, שטייט וויא ביסט דוא דיך אלליין דער ווידער, פריהער טהוסט דוא אזוי א מצוה און דער נאך גאנבעסט דוא אליין ארויס „דאס איז נאר צווייא זאכען", האט ער גיענטפערט, השבת אבידה איז א מצוה, נון האב איך איהר געטאהן וויא איך טוה אלע מצות, גניבה אבער איז מיין פרנסה, און א פרנסה אן גניבה האב איך דער ווילע ניט געזעהן.

178) דער קדיש זאגער.

בייא איינעם איז געשטארבען זיין פאטער, האט ער אבגעהיט דעם קדיש זייער פינקטליך, דער נאך אלס דיא מוטער איזט געשטארבען האט ער נאר קיין קדיש געזאגט ,און אלסמען האט איהם דאריבער געפרעגט, האט ער גיענטפערט, זייא פלעגען זיך בחייהם ניט הויזען איינער מיט דעם אנדערן, און פלעגען זיך אונטער צו שלאגען אויך אפטער, דאהער וויל איך ניט האבען דאס זייא זאלען דארט בייא זאמען זיין אין גן עדן, און מאכען דארט אויך לייטישע געלעכטער.

179) איין בעל העגלה.

איין בעל העגלה האט זיך א מאל בעריהמט דאס ער האט א מאל איבער געפיהרט אסף קולין (באמבעס) פון איין פעסטונג אין דעם אנדערן און וויא ער פלעגט צו קומען אין א בלאטע וואס דיא פערד האבען ניט געקענט שלעפין דעם וואגען, פלעגט ער אלע מאל איינינע באמבעס ארונטער ווארפען, און אלס מען האט איהם געפרעגט, וויא האסט דוא געטאהן בייא דעם איבער געבען, עס האט דאך געפעלט צום וואגן, איי איך בין אויך קיין נאר ניט, מיינער האט עס אויך געוואוסט, און האב זיך שוין פריהער פערזארגט, דען בשעת דער אפיצער האט מיר דיא באמבעס צו געוואויגען און דיא סאלדאטען האבען אן געהויבען צו פאקעווען אין מיין וואגען האב איך אפשר מעהר אלס דרייסיג שטיק צו געווארפען איבעריגזי דאמיט איך זאל האבען וואס ארונטער צו ווארפען.

180) א קייזער איז זעהר טהייער.

דער אלטער דייטשער קייזער איז א מאל געגאנגען ציווילען (פאר קליידעט) שפאצירען אויף דעם בולוואר, א פרויא א יונגע א שעהנע אח א קלוגע האט פארבייא געטראגען צינדהעלצער צו פערקויפען.

— הערען זיא פרוי; — האט דער קייזער צו איהר געזאגט — געבט זיא מיר א פעקכען צינדהעלצער.

דיא פרויא האט איהם העפליך געגעבען.

— וויפיעל קאסטעט דער פעקכע?

— הונדערט מארק — האט דיא פרויא געענטפערט.

דער קייזער האט זייער בעוואונדערט און האט געפרעגט: איז חיעו אין בערלין זא טהייער צינדהעלצער?

ניין! — האט דיא פרויא געענטפערט — צינדהעלצער זיינען בייא אונז זעהר ביליג נור א קייזער איז זעהר טהייער. איהר אנטווארט איז דעם קייזער זעהר געפעלען געווען און ער האט איהר מוסיף געווען איין נול, דאס הייסט ער האט איהר טויזענד מארק געשאנקען.

גראף לעא טאלסטאי'ס ווערקע

בעארבייטעט אין אידיש, פון ד. מ. הערמאלין.

איוואן איליטש'עס טויט, א שילדערונג איבער דעם איבער־גאנג פון לעבען צום טויט, וואס מען דענקט און פיהלט אין די לעצטע מינוטען פון לעבען, 10

איוואן דער נאר, דיעזער בוך שילדערט פאר אונז א בילד, וועל־כעם עפענט אויף אונזערע אויגען צו זעהן א נייע וועלט מיט נייע מענשען, 3

איך און מיין מאן, א שילדערונג איבער דער אונגליכהייט אין פערהייראטהעטען לעבען, און וועלכע הייראטה עס פיהרט צו גליק, און וועלכע צו אונגליק, 10

אננא קארענינא, א שילדערונג איבער די ליידענשאפט פון א יונגע שעהנע פרוי, ווען זי פאלט אריין צו אן עלטערן אבגע־לעבטען מאן אונד פערליעבט זיך ענדליך אין א פרעמדען יונגען און שעהנעם מאן, ווי אזוי זי ליעבט, ליידעט, געניסט פון איהר רייץ און פאלט ענדליך אלס אפפער פון דער ביטע־רער שלאנג — אייפערזוכט, 25

טאלסטאי'ס ביאגראפיע, א בעשרייבונג איבער זיין לעבען, ווירקען און איינפלוס איבער זיינע מיטמענשען, מיט א ביי־לאגע פון זיין בילד. 3

מיין וידוי, א שילדערונג, צו וועלכען צוועק מענשען זיינען בע־שאפען געווארען, לעבען אויף דער וועלט און ליידען צרות, 10

מיין פריינד'ס פרוי, א שילדערונג איבער די געמיינהייט און פערדארבענהייט וואס פאלשע ליעבע קען ארויסברייננען, 10

דער נסיון, א שילדערונג איבער דעם קאמפף פון אנשטאנד מיט אויסגעלאסענהייט, פון מאראל מיט פערדארבענהייט, און פון עדעלען מענער־מוטה מיט ערניעדריגטער פרויען־שוואכ־קייט, 10

פאליקושקא, א בילד פון דעם בויערשען לעבען אין רוסלאנד, 10

די פערפיהרונג, א שילדערונג איבער אזא סאָרט לעבען, וואָס איז פול מיט מענשליכער אויסגעלאסענהייט און פערדאָרבענ־
10 הייט,

די צוויי דורות, א שילדערונג פון דעם רוסישען לעבען, איבער זייער אונטערהאלט, בעלער, חתונות, ציגיינער טענץ און
10 קאָרטען שפּיעל,

די קרייצער סאָנאַטאַ, א שילדערונג איבער דער פערדאָרבענהייט אין פערהייראטען לעבען, עס ווערט בעוויזען מיט פאַקטען, אז קיין אמת'ע ליעבע עקזיסטירט גאָר ניט אין דער מענשהייט, עס איז נור בלויז ליידענשאַפט, פאַלשקייט און
10 בעטרוג,

קריעג און פריעדען, אין דיעזען בוך ווערט געשילדערט דער בלוטיגער יאָהר 1812, ווען נאַפּאָלעאָן האָט איינגענומען גאַנץ אייראָפּאַ, די מפּלה פון דעם גרויסען קריעגס העלד אין מאָסקווא, און די גאַנצע פּאָליטיק פון אייראָפּאַ צו יע־נער צייט, דאָס איז דער גרעסטער און בעסטער ראָמאַן
50 וואָס גראַף טאָלסטאָי האָט געשריעבען,

תחית המתים, א שילדערונג, ווי איין אלטער בעל־עברה'ניק ווערט א בעל תשובה, און וויל גוט מאַכען זיינע אלטע
15 חטאים,

עמיל זאלא'ס קלאסישע ווערקע

בעארבייטעט אין אידיש פון

ר. מ. הערמאלין און אנדערע בעריהמטע אידישע שרייבער.

בלוטיגע חתונה, אדער די שלאכט ביי דער מיהל, א מייסטער־
האפטע שילדערונג איבער די שרעקליכקייטען פון א מלחמה, 10

א גלח'ס זינד, א שילדערונג איבער די העכסטע ליעבעס־געפיהל
אין דעם קאמפף מיט די פינסטערע גדאנקען, 10

די דארפס־מיידעל, א רעאליסטישע שילדערונג איבער מעד־
כען־אונשולד און מענער פערדארבענהייט, 10

דער ווייבערשער גן־עדן, דאס איז א בוך וואס האט געמאכט
דעם גרעסטען סענזאציאן אין אללע וועלט־שפראכען און
איז פערקויפט געווארען אין די הונדערט־טויזענדע עקזעמפ־
ליארען, 25

זשערמינאל אדער נאנאנס ברודער, אין דיעזען בוך ווערט גע־
שילדערט נאטור־טרייא דאס לעבען און ווירקען פון דער
ארבייטער־קלאסע און דער קאמפף פיר זייער עקזיסטענץ,
דאס איז דער גרעסטער און בעסטער ראמאן וואס עמיל
זאלא האט אויפגעשריעבען, 40

טויט שלעגער, אדער נאנאס מוטער, אין דיעזען בוך ווערט גע־
שילדערט ווי אזוי „נאנא", וועלכע איז געוועזן איין איינפא־
כע מיידעל פון פראסטע עלטערן, איז געקומען צו דער שטו־
פע פון א בלענדענדער וועלט־דאמע, 30

די ליעבעס נאכט, דיעזער בוך דעקט אפ דעם שלייער פון די
פרומע נשמות פון דער אריסטאקראטיע און צייגט אונז ווי
אונטער דער מאסקע פון רעליגיאן ליעגט בעהאלטען א
וועלט מיט שמוץ, אויסגעלאסענהייט און פערדארבענהייט, 10

לעבען און טויט, א שילדערונג איבער די געפיהלע פון היהנער־
פלעט און ווי עס שמעקט בעגראבען צו ווערען לעבעדי־
געריהייט, 10

די מענשליכע בעסטיעס, אין דיעזען בוך צייגט אונז עמיל זאלא
די בעסטיע אין מענשען־געשטאלט, די בלוט בעפלעקט־

הענד פון פראַנקרייך'ס פאָלק און די מיט שמוטץ און עקעל־האַפטע מאַסקע וואָס פראנקרייך'ס גרויסע לייטע טראָגען. 15

נאנא, אַ שילדערונג פון אַ געפאַלענע פרויענצימער, וועלכע מאַכט דורך אַללע שטופען פון אַן אויסגעלאַסענעם לעבען, אָנגעפאנגען פון אַן איינפאַכע שטראַסען מײדעל ביז אַ בלענדענדע וועלט־דאַמע, פיר וועלכע פירסטען, פּרינצען, גראַפען און באַנקירען פאַלען צו די פיס ווען זיי קו־מען מיט איהר אין בעריהרונג, 35

נאנטאַס אָדער דער געקױפטער מאַן, אַ שילדערונג ווי אַזוי אַ יונגע און וואונדערשעהנע מעדכען איז געפאַלען צו דער געמיינהייט פון אַ פערפיהרער, 10

פערגיפטעטער קוס, אַ שילדערונג וועלכע איז אינטערעסאַנט, שפּאַנענד און ריהרענד און ווערט גערעכענט פיר איינע פון די בעסטע ווערק וואָס זאָלאַ האָט געשריעבען, 25

די פּאַריזער דאַמען, אין דיעזען בוך עפענט עמיל זאָלאַ די אויגען פון פיעלע דומע מענער, וואָס בעהויפּטען, אַז אונטער טוי־זענד פרויען גיבט קיין איינציגע אַ רעכטע, צו זעהן גראדע דעם געגענטהייל, אַז אונטער טויזענד פרויען קען מען גע־פינען אַ סך רעכטע, וועהרענד אונטער טויזענד מענער קען מען ניט געפינען קיין איינציגען אַ רעכטע, 10

פון חופה צום קבר, אין דיעזען בוך ווערט בעשריעבען די גרוי־סע וועלט שטאָדט פּאַריז אין איהרע ריכטיגע פאַרבען, די דונקעלסטע פלעטצער, ווי אויך די רייכסטע סאַלאָנען וואו די שטאָלצע אַריסטאָקראַטען, מיט זייער גאַנצער פערדאָר־בענהייט, טהוען אָפּ די שענדליכסטע גוואַלד טהאַטען, 10

פרויען־ליעבע, אַ שילדערונג איבער די געפיהלע פון אַ פרויענצי־מער און די אנציהונגען צו איהר מאַן, וועלכע אונטערליעגען מערקווירדיגע וועקסלונגען. דער געניאַלער עמיל זאָלאַ בעווייזט ווי אַזוי אַ פרויענצימער איז אימשטאַנדע צו ליע־בען ניט נור איין מאַן. עס איז אונגעפעהר אַ בילד פון פּאָ־ליאַנדריע, (פיעל מענעריי), גראדע ווי עס איז אין פּאָלי־גאַמיע (פיעל ווייבעריי), 10